No. 85. 1857.

MIDDELBURGSCHE COURANT.

Donderdag 16 Julij.

Deze courant verschijnt des dingsdags, donderdags en zaturdags. Binnen deze gemeente en 't eiland geschiedt de uitgave den avond te voren ten 8 ure.
De abonnementsprijs per drie maanden is ƒ 3, franco per post ƒ 3,40.
De inzending van advertentien kan geschieden tot tien ure des morgens, op den dag der uitgave.

De prijs van gewone advertentien is 22 cent per regel; van huwelijks, geboorte of doodbekendmakingen enz., van één tot zes regels ƒ 1,50, voor elken regel daarboven 22 cent.
Buitengewoon groote letters worden berekend naar de plaats die zij innemen.
Voor elke plaatsing moet 35 cent voor zegel worden betaald. De betaling geschiedt kontant.

Bij deze courant behoort een bijvoegsel.

Editie van woensdag avond 4½ ure.

Aankondigingen,

VAN HET RIJKSBESTUUR, PROVINCIALE EN GEMEENTEBESTUREN.

Aanbesteding.

Op zaterdag den 25 julij 1857, des voormiddags ten 11 ure, zal onder nadere goedkeuring, door den commissaris des konings in de provincie Zeeland, of bij zijne afwezigheid door een der leden van de gedeputeerde staten en in bijzijn van den hoofd-ingenieur van den waterstaat, in het 11de district, aan het lokaal van het provinciaal bestuur te Middelburg, worden aanbesteed:

Het uitvoeren der vereischte werken tot verlaging van de westelijke binnensluis te Neuzen, met het overbrengen naar die sluis van de nabij gelegene dubbele draaibrug, het maken van wederzijdsche toegangen of oprillen en de wegruiming van het onderwerk der genoemde draaibrug, met bijlevering van de benoodigde materialen.

Deze aanbesteding zal geschieden bij inschrijving en opbod.

Het bestek ligt ter lezing aan het lokaal van het ministerie van binnenlandsche zaken, aan dat van het provinciaal bestuur der provincie Zeeland te Middelburg, en op alle zoodanige plaatsen, alwaar gewoonlijk de bestekken van waterstaatswerken in gemelde provincie ter lezing gelegd worden.

Zullende vier dagen voor de besteding, de noodige aanwijzing in loco worden gedaan, en voorts nadere informatien te bekomen zijn bij den hoofd-ingenieur van den waterstaat te Middelburg en den ingenieur Dirks, te Neuzen.

De minister van binnenlandsche zaken,
A. G. A. VAN RAPPARD.

Binnenlandsche tijdingen.

Middelburg 15 Julij,

Heden zijn de stembussen alhier geopend voor de verkiezing van een lid der provinciale staten. Het getal kiezers in dit hoofdkiesdistrict bedraagt 1278. Ingeleverd zijn 431 biljetten, waarvan af gaat 3 blanco en 7 van onwaarde, blijvende 421 geldige stemmen, en alzoo de volstrekte meerderheid 211. Daarvan zijn uitgebragt op de heeren mr. M. F. Lantsheer 168, H. J. van Deinse 165, W. M. Snijder 37, P. Dumon Tak 29, J. G. Sprenger 3, mr. T. B. Fock 5, en op 16 andere personen de resterende stemmen.

Er zal alzoo eene herstemming moeten plaats hebben tusschen de heeren mr. M. F. Lantsheer en H. J. van Deinse op dingsdag den 28 dezer.

Ingevolge het besluit genomen op de dezer dagen alhier gehouden vergadering van eigenaren van brandkasten uit de fabriek der heeren Giesbers & comp. te Roermond, werden gisteren op de werf der Commercie compagnie twee dezer brandkasten aan eene vuurproef onderworpen, zijnde eene kast met letterslot of zoogenaamde *combinaison*, de andere met geheime sluiting.

Na gedurende 2 uren aan den gloed te zijn blootgesteld geweest, is de eerstbedoelde kast omvergeworpen en gedurende nog een half uur met een der zijden op de gloeijende vuurmassa blijven liggen, waarna zij daar uit gehaald en verkoeld is geworden. Bij die gelegenheid zijn twee der buitenwanden of bekleedsels weggevallen, waardoor bleek dat het tusschen deze en den binnenwand bevestigd hout geheel was verkoold en gedeeltelijk weggevallen of verbrand.

De andere kast is zonder aanwending van bluschmiddel tot 5½ ure blijven staan en als toen met water afgekoeld. Bij de opening der beide kasten, welke ten 7 ure plaats had, is gebleken dat nagenoeg alle daarin des morgens nedergelegde voorwerpen geheel waren verzengd of verteerd, met uitzondering van een besloten houten kistje, 't welk op het bovenste boord van eene der kasten geplaatst, gaaf is wedergevonden, zoo als ook een in dat kistje nedergelegd stuk papier, 't welk echter verkleurd was. In de andere kast werden enkele in eenen door de hitte bruin gezengden omslag vervatte gedrukte stukken, ofschoon mede gezengd, echter goed leesbaar teruggevonden, terwijl al het op de bodems der beide kasten nedergelegde papier geheel verkoold en verteerd is gevonden; de op de boorden nedergelegde stempelafdrukken in rood lak waren gesmolten.

Het van de genomen proef opgemaakt proces-verbaal zal, naar wij vernemen, spoedig openbaar worden gemaakt en daaruit alsdan de nadere bijzonderheden betreffende deze zaak kunnen worden vernomen.

Door vele onzer industrielen zal ongetwijfeld de onlangs door het bestuur van het departement Middelburg der maatschappij Tot bevordering van nijverheid gedane aankondiging, *betreffende het houden eener tentoonstelling van voorwerpen* van nijverheid, met belangstelling zijn vernomen, en te regt; want de laatst verloopene jaren hebben overvloedig bewezen hoe veel nut dergelijke tentoonstellingen der nijverheid kunnen aanbrengen.

Dat dit het geval is met tentoonstellingen op groote schaal, als wereld- en nationale tentoonstellingen, zal dan ook wel door niemand meer worden in twijfel getrokken, maar plaatselijke of provinciale zijn tot nog toe minder in zwang geweest, en de goede resultaten welke deze hebben opgeleverd, daar waar zij hebben plaats gehad, zijn niet zoo algemeen bekend geworden. Toch hebben de eerste groote bezwaren in; zij kunnen slechts met tusschenruimte van een aanmerkelijk tijdsverloop, in enkele groote, druk bezochte en gunstig gelegen plaatsen gehouden worden, en dit heeft ten gevolge dat vele industrielen uit verwijderde streken zich nog van het bezoeken daarvan hebben moeten onthouden.

Men mag het daarom als een gelukkig denkbeeld van ons departement van genoemde maatschappij aanmerken, om ook alhier voorwerpen betreffende de nijverheid bijeen te brengen en ter bezigtiging te stellen.

Het doel daarmede door het departement beoogd, heeft blijkbaar eene tweeledige strekking.

In de eerste plaats zullen eenige belangrijke en weinig bekende voorwerpen door de Vereeniging van volksvlijt te Amsterdam daartoe worden verstrekt, en ten anderen wordt aan de industrielen in dit gewest gelegenheid gegeven om door hen vervaardigde voorwerpen ter bezigtiging te stellen en alzoo meer algemeene bekendheid te geven; terwijl bovendien zoo wel maatschappijen als partikulieren die voorwerpen welke voor de nijverheid van eenig belang zijn, beschikbaar hebben, worden uitgenoodigd die tijdelijk te willen afstaan.

Reeds het eerstgenoemde kan op zich zelf belangrijk worden geacht; want indien dat gedeelte der tentoonstelling dat gene oplevert, wat wij naar de bereidverklaring der Vereeniging voor volksvlijt met eenigen grond daarvan meenen te mogen verwachten, zullen vele fabriekanten en handwerkslieden daardoor in de gelegenheid komen, werktuigen en andere zaken te aanschouwen welke zij tot nog toe niet kenden, en waarvan de bezigtiging hen welligt zal nopen zich die aan te schaffen. Mogelijk zijn er zelfs onder de voorwerpen, welke buitenlands vervaardigd worden en uitsluitend door de Vereeniging van volksvlijt worden ingevoerd, wel eenige welke den een of ander aanleiding geven ze na te maken en alzoo een nieuw fabriekaat daar te stellen.

Niet minder echter is het tweede gedeelte van het plan van het departement van aanbelang. Immers hoe vele industrielen zijn er niet, ook in dit gewest, die waarlijk verdienstelijk werk leveren, maar die niet altijd de gelegenheid weten te vinden om aan hunne producten genoegzame bekendheid te geven. Voor deze vooral doet zich thans eene gunstige gelegenheid op, en men mag verwachten dat zij er dan ook ruim gebruik van zullen maken.

Het is wijders te hopen dat alle industrielen in dit gewest, zoo wel fabriekanten als handwerkslieden, die daartoe maar eenigermate in de gelegenheid zijn, zich naar hun vermogen zullen beijveren om bijdragen te leveren, zoo wel in hun eigen belang als met het doel om de tentoonstelling in het algemeen belang op te luisteren, en dat zij daarbij bepaald zullen in het oog houden dat niet alleen zaken, welke zich door bijzonder fraaije of kostbare bewerking onderscheiden, op eene dergelijke tentoonstelling te huis behooren, maar dat ook, en wel in de eerste plaats, gewone voorwerpen van algemeen en zoo veel mogelijk dagelijksch gebruik daarvoor moeten in aanmerking komen, mits zij maar eenige verdienste hebben en zich, het zij door nieuwheid, soliditeit, sierlijken vorm of goedkoopheid aanbevelen.

Wij vernemen dat reeds door velen toezeggingen zijn gedaan, doch wij achten voor anderen die van hunne medewerking nog niet hebben doen blijken, eene kleine opwekking niet overbodig.

Er zijn er welligt die, hoewel niet tegen de zaak ingenomen, het gewigt daarvan nog niet genoeg beseffen, die door de nieuwheid der onderneming er niet veel mede op hebben, of wel die uit groote bescheidenheid hunne voortbrengselen niet belangrijk genoeg achten om op de tentoonstelling plaats te nemen. Aan dezen zij de overweging der bedoelingen van het departement nog eens aanbevolen, opdat zij niet later spijt gevoelen van eene gelegenheid, welke hun mogelijk eer, nut en voordeel kan aanbrengen, ongebruikt te hebben laten voorbij gaan.

Wij mogen ten slotte den wensch niet terughouden dat het bestuur van het departement, dat zich in het belang der nijverheid zoo veel moeite getroost, door medewerking van allen die zijne pogingen, op welke wijze ook, kunnen ondersteunen, het bewijs moge erlangen dat zijne goede bedoelingen op prijs worden gesteld.

Maandag avond is een opperman, die werkzaam was aan den schoorsteen van een huis op den Kinderdijk, ten gevolge van het omstorten van dien schoorsteen, door de panlatten van het ontbloote dak heen, gevallen op een binnenzolder. De ongelukkige die gehuwd en vader is, schijnt daarbij vrij belangrijke inwendige kneuzingen bekomen te hebben, althans hij is in het gasthuis opgenomen en voor zijn behoud koestert men vrees.

Ook is naar het gasthuis overgebragt en wordt aldaar verpleegd eene oude vrouw, die maandag avond door den Langendelft gaande, over eene steen struikelde en de dij heeft gebroken.

Wij vernemen met genoegen dat de persoon van Coppejans, die bij den jongsten brand het ongeluk had twee ribben te breken, in beterschap blijft toenemen, hoewel hij zijne werkzaamheden nog niet kan hervatten.

Het korps muziekanten der dienstdoende schutterij alhier zal morgen avond van 7 tot 8½ ure eenige muziekstukken uitvoeren op het Molenwater nabij het gebouw van den schouwburg.

Uit het onlangs verschenen, door den minister van binnenlandsche zaken ingediende verslag aan den koning, over den toestand der telegrafen in Nederland over 1856, nemen wij de volgende bijzonderheden over.

Boven de op 1 januarij 1856 in Nederland beschikbare 175.8 mijl telegraafdraad, kwam eene lengte van 171.7 mijl in werking. Zeven nieuwe kantoren zijn geopend en het personeel der kantoren bestond op 1 januarij 1857, uit 120 telegrafisten en leerlingen.

Op het zelfde tijdstip waren op het kantoor Middelburg, één toestel, 2 ambtenaren en 1 besteller. Te Amsterdam zijn 12 toestellen, 34 ambtenaren en 5 bestellers, zijnde het grootste kantoor.

De nederlandsche kantoren waren met 1450 binnen- en buitenlandsche kantoren in verbinding.

In het geheel zijn in 1856 gewisseld 88,356 binnenlandsche berigten en 194,565 buitenlandsche.

De opbrengst was van het binnenlandsch verkeer f 66,356,64½ en over het geheel, ook met inbegrip van het rijks aandeel, in door het kantoor der internationale telegraafmaatschappij te Amsterdam gepasseerde berigten f 212,046,16.

Door het kantoor Middelburg zijn verzonden: 1610 binnenlandsche berigten, 118 naar Belgie, 30 naar Duitschland en 37 langs de lijnen der internationale maatschappij, zamen 1795, en ontvangen 1779 binnenlandsche, 126 belgische, 19 duitsche, 40 langs de lijnen der internationale, zamen 1964, benevens 29 dienstberigten. De opbrengst was f 2147,78.

Voor het binnenlandsch verkeer zijn o. a. van hier verzonden 85 dubbele, 7 drievoudige, 1 viervoudig en 2 zesvoudige, en voor het buitenland 21 dubbele en 3 drievoudige berigten, makende het totaal, herleid tot enkelvoudige berigten 2119. Zij zijn volgenderwijze ingedeeld: 11 over regeringszaken, 238 over effecten, 1148 handel en scheepvaart, 8 voor dagbladen en 575 van gemengden aard.

Door de Hollandsche spoorwegmaatschappij zijn overgebragt 12.319 berigten, door de Nederlandsche telegraafmaatschappij 9617, door de internationale 10,571, en door de Rotterdamsche telegraafmaatschappij 4773.

Uit Vlissingen wordt ons heden geschreven:

De vier ligterschepen, door het engelsche gouvernement vroeger afgestaan ter assistentie bij het alhier gezonken stoomschip Ravensbourne zijn op sleeptouw van twee stoombooten weder naar Londen vertrokken. Het schijnt alzoo dat men van het grootsche plan om gemelden bodem te ligten, geheel is afgezien.

Een der duikers, bij deze zaak vroeger werkzaam, begaf zich voor eenige dagen naar het Veersche gat om een en ander te bergen van het te Zierikzee te huis behoorende schip genaamd de Roompot, voor omstreeks vier jaren in die nabijheid gezonken. Alles is echter, volgens zijne opgave zoodanig begroeid met mosselen, schelpen, zeewier enz., dat er volstrekt geen schip meer uit te bekennen is; al het touwwerk is ontzettend verhard en heeft meer dan de dubbele dikte gekregen; de ketting welke nog op den boeg ligt, is zoo zwaar aangewassen dat deze nagenoeg de dikte van een menschelijk ligchaam heeft. Alzoo bestaat er geene mogelijkheid om daarvan thans nog iets te verplaatsen of te redden.

Uit de door de regering aan de tweede kamer der staten-generaal aangeboden wetten tot bevordering van den aanleg van spoorwegen blijkt onder anderen het volgende:

Het hoofddoel der drie voorstellen is, om daar te stellen een fonds en maatregelen te nemen tot aanmoediging en ondersteuning van spoorwegondernemingen in ons land. Van staatswege zullen de kosten gedragen worden voor de voorbereidende werkzaamheden tot opneming der lijnen, teekeningen enz., en ten dien einde strekt het eerste ontwerp, om hoofdstuk V van de staatsbegrooting over het loopende jaar te verhoogen met f 100,000. Het tweede wetsontwerp heeft de strekking, om de onteigening van vaste goederen en perceelen, benoodigd tot den aanleg van spoorweglijnen, vrij te stellen van alle registratie- en overdragtsregten. Het derde wetsontwerp legt den grondslag voor een daar te stellen fonds, om daaruit spoorwegondernemingen aan te moedigen of te ondersteunen. Ten dien einde zullen 10 millioen guldens kapitaal, in de schatkist aanwezig, worden bestemd tot aankoop van 2½, 3 en 4 pct. nationale schuldbrieven, en dat kapitaal zal met de daarop loopende renten tot voorschreven einde dienen.

Bij de wetsontwerpen is gevoegd eene kaart, die aanwijst de verschillende lijnen, welke ter exploitatie door particuliere ondernemingen in het plan der regering liggen. Die lijnen zijn verdeeld in twee klassen.

De eerste klasse omvat de volgende lijnen: *a.* Harlingen, Franeker, Leeuwarden, Groningen, sluitende aan de duitsche grens, Groninger Leer; *b.* Leeuwarden, Heerenveen, Steenwijk, Meppel; *c.* Groningen, Assen, Meppel, Zwolle; *d.* Kampen, Zwolle, Raalte, Deventer, Zutphen, Arnhem en Nijmegen; *e.* Nijmegen tot de grenzen van Kleef; *f.* Nijmegen, Venlo, Roermond, Maastricht tot de grenzen van Luik; *g.* Zevenaar tot Emmerik; *h.* Vlissingen, Middelburg, Bergen op Zoom, Roosendaal, Breda, Tilburg, 's Hertogenbosch; *i.* Nieuwediep, Alkmaar, Castricum, Zaanstreken, Amsterdam, aansluitende aan den Rijnspoorweg; *k.* Utrecht, Vianen, Gorinchem en Breda; *l.* Rotterdam, Dordrecht, Middelburg, Vlissingen met ...; *m.* Leyden, Woerden, met aansluiting aan den Hollandschen spoorweg; *n.* 's Gravenhage naar Scheveningen.

De tweede klasse omvat de volgende lijnen: *a.* Van Utrecht over Amersfoort naar Zwolle; *b.* Van Raalte over Almelo naar de grenzen tot Rheine; *c.* Breda in de rigting van Turnhout; *d.* Tilburg naar Eindhoven in de rigting van Maastricht; *e.* Castricum naar Haarlem, achter het Meer; *f.* 's Hertogenbosch, Grave en Nijmegen.

De lijnen van de eerste klasse beslaan 1076 nederlandsche mijlen, die van de tweede klasse 276 nederlandsche mijlen. De kosten voor den aanleg van de eerstgenoemde lijnen werden geraamd op f 89,100,000, die voor de tweede kl. op f 29,500,000. Bovendien worden de kosten van het maken van stroomvlotten over de Lek te Vianen, over de Merwede te Gorinchem, te Rotterdam en Dordrecht, benevens van bruggen over het IJ en werken te Nieuwediep berekend op f 60,400,000, zoo dat de gezamenlijke kosten van dit spoorwegnet geraamd worden op f 179,000,000.

Volgens de staat A, behoorende bij het gewijzigde ontwerp van wet op de regterlijke organisatie, zullen de kantonregters van de 1ste, 2de en 3de klasse (in de 4 kantons te Amsterdam en het 1ste en 2de te Rotterdam en in de hoofdplaatsen der provincien en arrondissementen) eene bezoldiging genieten gelijk aan die van lid der regtbank van het arrondisement, waarin zij zijn gevestigd (zijnde volgens staat B f 2500 te Amsterdam, Rotterdam en 's Hage en f 2000 in de overige hoofdplaatsten der provincien, uitgezonderd Haarlem, waar het tractement op f 1600 is gesteld); de kantonregters der 4de en 5de klasse f 1200, zullende echter de kantonregters geene emolumenten meer genieten. De griffiers bij de kantongeregten, die hunne emolumenten behouden, zullen genieten die der 1ste klasse f 600, die der 2de klasse f 500, die der 3de klasse f 450 en die der 4de en 5de klasse f 400. De ambtenaren van het openbaar ministerie bij de kantongeregten der 1ste en 2de klasse zullen genieten: f 1000, en bij de kantonregters der 3de, 4de en 5de klasse f 800, zullende in den regel het openbaar ministerie bij de kantongeregten der 3de klasse (hoofdplaatsen van arrondisementen, niet tevens hoofdplaatsen van provincie zijnde), worden waargenomen door den substituut-officier van de arrondissements-regtbank.

Volgens tabel B. behoorende bij hetzelfde ontwerp zullen de presidenten der regtbanken te Amsterdam, 's Hage en Rotterdam en officieren van justitie (nu genoemd procureurs des konings) genieten f 3000; de vice-presidenten f 2600, de leden en de substituut-officier f 2500; de griffier f 1800 en de substituut griffier f 1200; de presidenten en procureurs des konings bij de regtbanken in de hoofdplaatsen der provincien (met uitzondering van Haarlem) f 2500, de vice-presidenten f 2100; de leden en substituut-officier f 2000, de griffiers f 1400 en substituut-griffiers f 1000; de presid. en offic. van justitie te Breda, Leyden, Dordrecht, Alkmaar, Hoorn, Deventer f 2300, de vice-presidenten f 1700; de leden en de substituut officier f 1600; de griffiers f 1300 en de substituut-griffiers f 900; de presidenten en offic. van justitie te Eindhoven, Nijmegen, Zutphen, Tiel, Gorinchem, Brielle, Zierikzee, Goes, Amersfoort, Heerenveen, Sneek, Almelo, Winschoten, Appingadam en Roermond f 2000, de vice presidenten f 1600, de leden en substituut-officieren f 1500, de griffiers f 1200 en de substituut-griffiers f 800.

H. M. de koningin is maandag middag ten half één ure, vergezeld door Z. K. H. den jeugdigen prins Alexander, met gevolg, met een extra trein langs den Hollandschen ijzeren spoorweg te Rotterdam aangekomen en werd aan het stationsgebouw aldaar, waar verschillende vlaggen wapperden, gecomplimenteerd door den heer burgemeester dezer gemeente. De vorstin reed daarop met den prins in het rijtuig van den heer burgemeester gezeten en door dezen gevolgd, langs de Singel naar den Katendrechtschen veerdam, waar het koninklijk jagt tot vertrek gereed lag; langs eene met vlaggen gedrapeerde brug aan boord van het stoomjagt gekomen, werd H. M. daar ook nog gecomplimenteerd door den heer Joost van Vollenhoven, vice-president der Koninklijke nederlandsche yachtclub. Zoodra al de personen van het gevolg zich aan boord van het stoomjagt bevonden, aanvaardde dit, onder het gejuich der verzamelde menigte, de reis naar Hellevoetsluis, van waar H. M. met het nederlandsch stoomschip Cycloop den togt naar Engeland zal vervolgen.

Wij vernemen, dat de vlag, die tijdens de belegering der citadel van Antwerpen, boven de veste wapperde en onlangs als de laatste nederlandsche vlag op belgisch grondgebied bezongen werd, op verlangen van Z. M. den koning gevoegd is bij de verzameling van vlaggen op 's konings paleis te Amsterdam.

Men spreekt van eene spoedige op handen zijnde sluiting van de leden der eerste kamer der staten-generaal, hoofdzakelijk om het ontwerp van wet op het onderwijs, waarvan men de aanneming door de tweede kamer nog in den loop dezer week te gemoet ziet, in behandeling te nemen.

Gepasseerde week heeft in de streken van Zwolle de roggeoogst een aanvang genomen. Het verbouw valt aanmerkelijk mede. De kwaliteit is wel niet overvloedig, doch in het algemeen meer dan middelmatig te noemen. De kwaliteit is over het algemeen voortreffelijk, zelfs de zeer dun staande akkers leveren eene volle en zware korrel.

Benoemingen en besluiten.

Benoemd bij besluit van den 9 dezer: bij den provincialen staf, tot majoor en adjudant in het provinciaal kommandement van Utrecht, de kapit. der 1ste kl. J. H. L. de Jongh, van het 5de reg. inf.; bij het wapen der inf.: bij het 1ste reg., tot kapit. van de 3de kl., de 1ste luit. L. C. G. Vijgh, van het reg. grenad. en jag.; bij het 8de reg. tot kapit. van de 3de kl., de 1ste luit. adjud. J. W. van Hopbergen, van het corps; bij het 8ste reg., tot kapit. van de 3de kl., de 1ste luit. D. P. Croonigieter van Laar, van het 3de reg. van het wapen; bij het instr. bataillon, tot 1ste luit., de 2de luits. W. Bannier en W. de Hartog, beiden van het bataillon.

Goedgevonden bij Z. M. besluit van den 25 der vorige maand op pensioen te stellen, de offic. van gez. der 1ste kl. F. Stokhuijzen, en het bedrag daarvan te bepalen ad f 990.

Op non-activiteit gesteld, bij besluiten van den 22 en 27 junij jl. de kapit. W. M. de Brauw, van het 1ste reg. inf. en de 1ste luit. W. F. Eijmael, van het 7de reg. inf., in afwachting dat omtrent hen nader zal worden beschikt.

Eervol ontslag bij besluit van den 3 dezer aan den voormaligen 1ste luit. G. L. R. A. de Vernejoul, als maj. van het Luxemburgsch bondscontingent, en een jaarlijksch pensioen toegelegd ad f 435, met ingang van den 1 april jl.

Goedgevonden bij besluit van den 4 dezer, dat de 1ste luits. C. F. Pabst en J. Brakel, van het wapen der inf. hier te lande, gedetacheerd geweest bij de landmagt in West-Indie en die dezer dagen hier te lande zijn aangekomen, weder bij een der corpsen van het leger, en wel bij het 1ste reg. inf., zullen worden ingedeeld.

Goedgevonden bij besluit van den 6 dezer de 2de luit. J. B. van Driem, van het 7de reg. inf., in zijnen rang en ancienneteit, over te plaatsen bij het wapen der inf. van het leger in Oost-Indie.

Necrologie.

Jl. zondag is te 's Gravenhage, aan de gevolgen eener smartelijke ongesteldheid, overleden, de heer Johan Christiaan Pabst, referendaris bij het departement van binnenlandsche zaken, en ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw. Op 21jarigen leeftijd als klerk de loopbaan van ambtenaar ingetreden, mogt hij gedurende dertig jaren de onderscheiden rangen daarvan doorloopen, tot dien waarin hij, door eene kortstondige ziekte aan zijne betrekkingen, en zijne zeer talrijke vrienden is ontrukt. Van de onderscheiden hoofden des bestuurs, waaronder hij werkzaam was, mogt hij een vereerend vertrouwen genieten, en niet minder de hartelijkheid en bijzondere genegenheid van zijne ambtgenooten of onderhoorigen.

Kerk- en schoolnieuws.

In ongeveer 200 hervormde gemeenten in ons land zijn de traktementen der predikanten tot f 800 verhoogd. In Zeeland, Limburg en Noordbrabant, de drie zuidelijke provincien des lands, vindt men geene gemeenten, welke daarvan gebruik behoefden te maken; daar bedroegen die traktementen overal f 800 en daarboven. Het getal gemeenten, alwaar nu minder dan f 800 tractement is, is thans zeer gering.

Afloop verkoopingen en aanbestedingen.

Middelburg 13 julij.

Jl. donderdag heeft ten raadhuize alhier de publieke aanbesteding plaats gehad van de navolgende gemeentewerken, als: 1. het verbouwen en verbeteren van de onderwijzerswoning der stads armenschool en het bouwen eener bergplaats voor draagbaren op de begraafplaats; aangenomen door L. C. van Breda alhier voor f 1600; 2. het vernieuwen van 28,000 vierkante ellen keiwerk aan de huizen ... met bijlevering der materialen en het onderhoud tot ultimo october 1858; aangenomen door L. Filis, van Brakel, voor f 12 per vierkante el; 3. het gedeeltelijk herstellen van eenige kaaimuren met 3jarig onderhoud; aangenomen door A. Monjé, van Vlissingen, voor f 1810 per jaar; 4. het vernieuwen van 60 strekkende ellen beschoeijing langs den Korendijk; aangenomen door A. Monjé, voor f 3992; 5. het vernieuwen van eenige gemeente gebouwen; aangenomen door P. Sloover voor f 910.

Vrouwepolder, 14 julij.

Een hofstede, genaamd Waaijenburg, met 25 bunders, 87 roeden, 84 ellen bouw- en weiland c. a., onder Vrouwepolder, in dertien perceelen. Verkocht voor f 21,242,50.

Een huis en erve met tuin, onder Middelburg, ambagt, wijk R no. 4. Verkocht voor f 901.

Gemeenteraad van Vlissingen.

Zitting van 13 julij.

Voorzitter de heer Callenfels.

Afwezig de heeren Verdoorn, van Uije Pieterse en Wels.

De notulen der vorige zitting worden goedgekeurd, na gedane voorlezing en het ophelderen van eenige bedenkingen der heeren Schultz en J. A. Schmidt.

Voor kennisgeving worden aangenomen de sedert de vorige zitting ingekomene nos van het staatsblad.

Het overgelegde bestek met de begrooting van kosten voor de inrigting van een nieuw gebouw voor de verpleging van weezen, wordt in beraadslaging gebragt en de daarop gerezene bedenkingen toen het ontwerp bij de raadsleden circuleerde, toegelicht en besproken, en vervolgens het geheel met eenige wijzigingen goedgekeurd, zullende hierop de vereischte magtiging worden aangevraagd van gedeputeerde staten en de stukken wederom worden gesteld in handen van het bestuur over het arm gast- en weeshuis, ter executie.

Aangezien eerlang komen te expireren de verpachtingen van eenige gemeente eigendommen, als een perceel weiland, thans in huur bij J. van Os, een dergelijk, thans gehuurd door C. Bogaart, en de scheepstimmerwerf, tot hiertoe in pacht bij Versefelt, worden burgemeester en wethouders conform hun voorstel gemagtigd bij vernieuwing over te gaan tot de openbare verpachting, na vooraf de condition aan eene herziening te hebben onderworpen.

De voorzitter deelt mede dat de heer Borghmans, die van de gemeente in huur heeft de oesterput, genegen is die huur, welke met dit jaar ten einde loopt, alsnog te continueren voor 21 jaar, in verband met de bepaling, daaromtrent voorkomende in het huurcontract. In 1827 is namelijk die put aan hem in huur afgestaan voor 30 jaren; gedurende de eerste vijftien jaren moest de huurder niets en voor de volgende helft van den huurtijd f 6 jaarlijks betalen, met voorbehoud om na expiratie van dit contract, de huur te doen voortduren voor een zeker aantal jaren tegen een jaarlijkschen huurprijs van f 50. Burgemeester en wethouders worden met algemeene stemmen gemagtigd zoodanige vernieuwde overeenkomst te sluiten.

Bij coopt-resolutie wordt besloten op de gemeentebegrooting voor het loopende jaar te beschikken uit den post voor onvoorziene uitgaven, tot een bedrag van f 21,70, voor reiskosten van den heer wethouder Uyttenhooven naar 's Hage, bij gelegenheid van het ontwerpen der overeenkomst tusschen het departement van marine en de gemeente, betrekkelijk den beer- en mestput.

Aan de orde is het vormen van een bureau van stemopneming bij de op handen zijnde verkiezing van een lid der provinciale staten. Daartoe overgaande, worden verkozen: tot leden de heeren Uyttenhooven en Borghstijn, en tot hunne plaatsvervangers de heeren Winkelman en Schultz.

Voor kennisgeving worden aangenomen:

Drie ingekomene missiven van gedeputeerde staten dezer provincie, respectievelijk houdende berigt van goedkeuring der door dezen raad genomene besluiten tot: *a.* het toestaan van een buitengewoon subsidie aan het arm gast- en weeshuis over de dienst 1856, ten bedrage van f 650; *b.* het toekennen eener bijdrage aan het roomsch katholiek parochiaal kerkbestuur, voor den opbouw eener nieuwe kerk, ad f 600; *c.* den verkoop aan het departement van marine, van het terrein enz. in de nabijheid van den beer- en mestput; *d.* af- en overschrijving van posten op de gemeentebegrootingen van de dienstjaren 1856 en 1857.

De openbare zitting gaat hierop over in eene met geslotene deuren.

Bij de heropening geene onderwerpen meer te behandelen zijnde, vraagt de heer Winkelman het woord, om het schoonhouden van de tegenover zijne woning gelegene helling aan te bevelen in de opmerkzaamheid van burgemeester en wethouders. De voorzitter geeft de verzekering dat hij ten deze het noodige zal verrigten.

De heer J. A. Schmidt maakt de opmerking dat het nieuwe metselwerk in de nabijheid der ijzeren draaibrug zal moeten worden schoongemaakt en des noodig bijgevoegd, waarop de heer Schultz herinnert dat zulks bepaaldelijk behoort tot de verpligtingen van den aannemer van het onderhoud der kaaimuren. Burgemeester en wethouders zullen ook hieromtrent een onderzoek in het werk stellen.

De heer J. P. Smith bekomt alsnu het woord, en deelt mede ten aanzien van het in de voorhaven gezonkene ijzeren stoomschip Ravensbourne, en in verband met de bezwaren, van vele zijden geopperd over de daardoor aan de scheepvaart te veroorzaken belemmering, dat gisteren bij eene naauwkeurige peiling, is gebleken dat de raderkasten, zijnde de hoogste punten, nog 24 voet beneden laag water liggen. Hij houdt zich alzoo overtuigd dat geenerlei belemmering mogelijk is, ook voor schepen met den meesten diepgang.

De voorzitter bedankt dien heer voor de gegevene inlichtingen, waarop de zitting na nog eenige discussie gesloten wordt.

Buitenlandsche tijdingen.

Engeland.

Londen 11 julij. De koningin heeft den heer H. R. v. d. Spar erkend als nederlandsch consul te Point de Galle, op het eiland Ceylon.

— Het reisje van den prins van Wallis naar het vaste land wordt door de amerikaansche bladen op eene gunstige wijze besproken. De New-York Herald is echter van oordeel, dat de opvoeding van den toekomstigen Koning van Engeland eerst dan voltooid kan genoemd worden, als hij ook eenigen tijd in Amerika vertoefd heeft.

— De berigten uit alle oorden des lands luidend gunstig voor de granen; wel zijn zij in enkele streken achterlijk, ten gevolge van de geweldige droogte der laatste dagen, doch over het algemeen is de stand der gewassen voldoende, hetgeen ook het geval is met de aardappelen.

— The observer zegt in zijn nommer van gisteren: „Dertig duizend inlandsche soldaten van het bengaalsche leger zijn gedeserteerd, maar de opstandelingen hebben noch aanvoerders, noch wapenen, noch leeftogt. De gouverneur-generaal van Indie en de overheden van Calcutta hebben geschreven dat zij omtrent de gevolgen der oproerige beweging niet ongerust waren. Op geen ander punt van het indische rijk heeft de bevolking blijken van misnoegen of van wederspannigheid gegeven. De opstandelingen zijn bij Delhi geslagen en binnen die stad geweken; men hoopt hen weldra ten onder gebragt te zullen hebben. De generaal Ason is, terwijl hij op weg naar Delhi was om het bevel over de troepen op zich te nemen, te Kurnaul gestorven. Sir Coulin Campbell (de generaal die zich in de Krim naam gemaakt heeft) is tot zijnen opvolger benoemd; en hij is reeds heden uit Londen naar Marseille vertrokken om zich over Egypte naar zijnen nieuwen post te begeven.

Duitschland.

Blijkens een telegrafisch berigt uit Karlsruhe van maandag ll., heeft de groothertog van Baden, ter gelegenheid van de gelukkige bevalling zijner gemalin, eene algemeene kwijtschelding uitgevaardigd ten behoeve van alle badensche onderdanen die zich in de jaren 1848 en 1849 aan hoog verraad en oproer hebben schuldig gemaakt. Aan degenen die uit het land gevlugt zijn, is de terugkeer vergund, met bevel om alle verder onderzoek naar het destijds gebeurde te staken. Alleen de militairen, en zij, die zich nog aan andere misdaden hebben schuldig gemaakt, zijn van deze amnestie uitgesloten.

Belgie.

Brussel 12 julij. De regtbank van enkele policie behandelde heden de zaken van 46 personen, allen teregt staande ter zake van burengerucht en beleedigende woorden of van te hebben deel genomen aan zamenscholingen van meer dan vijf personen gedurende de laatste woelingen. Vijf zaken werden uitgesteld. Drie beklaagden werden vrijgesproken; de overige veroordeeld tot gevangenisstraf van tien dagen of minder, met of zonder geldboeten. De meeste veroordeelden hebben verklaard in hooger beroep te treden.

Frankrijk.

Parijs 13 julij. L'assemblée nationale zal niet ophouden te bestaan. In eene aan de geabonneerden gerigte circulaire zeggen de redacteurs, dat het blad den 8 september op nieuw zal verschijnen, en, zoo als zij zich uitdrukken, liberaal en monarchaal zal blijven.

— In eene gisteren gehouden zitting der akademie van schoone kunsten is prins Napoleon, met algemeene stemmen, als opvolger van den markies de Pastoret, tot eerelid dier akademie verkozen.

— Men zegt, dat Oostenrijk, de porte en Engeland aan die mogendheden, welke vereeniging der Donau vorstendommen eischen, hebben doen weten dat zij zich insgelijks met dat denkbeeld willen vereenigen, onder voorwaarde dat die twee vereenigde vorstendommen geen eigen leger hebben zullen, maar door turksche troepen bezet zullen zijn. Het laat zich niet verwachten dat deze schikking, die trouwens met de bepalingen van het parijzer verdrag in strijd is, te Parijs, Berlijn, Petersburg of Turijn bijval vinden zal.

Uitlotingen.

Pruissische aandeelen à th. 50 van 1832.

25ste en laatste trekking van 108 serien, op 1 julij 1857.

Ser.	14	149	424	775	1041	1408	1658	1938	2194
	42	162	447	802	1124	1410	1704	1939	2253
	52	219	450	807	1125	1420	1706	1942	2256
	61	229	478	829	1155	1475	1765	1943	2276
	90	231	510	841	1204	1491	1782	1965	2279
	94	250	565	865	1257	1492	1792	2001	2294
	106	287	583	874	1268	1505	1794	2020	2307
	110	291	670	878	1279	1576	1796	2083	2364
	125	375	683	925	1293	1585	1870	2100	2441
	131	383	739	969	1296	1616	1885	2122	2476
	132	417	744	971	1316	1630	1889	2124	2497
	148	421	763	1031	1347	1646	1920	2152	2507

De trekking der prijzen geschiedt op 15 october aanstaande.

Oostenrijksche aandeelen van 1854.

Zesde uitloting van 13 serien, den 1 julij 1857.

Serie 218 488 938 1488 2258 2578 3047 3056 3396 3380 3439 3689 3933.

De trekking der prijzen geschiedt den 1 october aanstaande.

Oostenrijk oude staatsschuld.

Bij de 286ste uitloting welke op 1 julij te Weenen heeft plaats gehad, is uitgekomen serie 455, inhoudende Boheemsche standen aerarial obligatien.

Zeetijdingen.

Volgens over Hamburg ontvangen schrijven van den gezagvoerder F. Nepperus Fz., voerende het barkschip Mercurius, is die bodem den 27 mei jl. te Rio Janeiro aangekomen en was hij bezig met lossen, schip en equipagie waren in goeden staat.

Handelsberigten.

Prijzen van effecten.

Amsterdam 14 julij.

Nederland.	Werkelijke schuld	2½	pct.	63 3/16
	dito dito	3	„	76¾
	dito dito	4	„	96⅜
	Aand. Handelmaatschappij	4½	„	161¼
	Obl. Maatschappij van weldadigheid	4	„	—
Rusland.	Oblig. 1789/1816	5	„	105¼
	dito 1828/1829	5	„	—
	dito Hope & co.	4	„	88⅛
	dito Stieglitz	4	„	87⅛
	dito dito	5	„	—
	dito dito	5	„	99⅜
	Certific.	6	„	67½
	Spoorweg			77
Spanje.	Oblig.	1½	„	25⅜
	Binnenlandsch	3	„	37⅛
	Coupons bewijzen			—
	Crediet instelling			—
Grenada.	Oblig.	3½	„	22
Oostenrijk.	Oblig.	5	„	76⅜
	Amsterdamsche	5	„	87⅜
	Nationale	5	„	78⅛
	1847/1852	2½	„	—
	Bank actien	3	„	—
Belgie.	bij Rothschild	2½	„	53⅛
Portugal.	Obligatien	3	„	45⅛
	„ nieuwe			45⅜
Venezuela.	„	4½	„	—
Mexico	„	3	„	21⅜
Illinois.	„	7	„	92⅜

Beurs van Londen, 14 julij ten 12 ure. Consols 92⅜.

Beurs van Weenen, 14 julij. (slotprijzen.) Metaliek 5 pct. 83⅞.

Beurs van Parijs, 14 julij. (slotprijzen.) 4½ pct. compt —.— 3 pct. 66,90.

Prijzen van coupons en losbare obligatien.

Amsterdam 13 julij.

Metalliek f 28,60; Napelsche f 25,70; Diverse engelsche in £ f 11,77½; Engelsche Russen f 11,77½; Fransche f 55,87½; Belgische f 56,12½; Pruissische f 35,—; Spaansche piasters f 2,39½; Spaansche coupons per fr. f —,—; Hamb. Russen f 36,50; Russische in zilveren roebels f 36,37½; Poolsche in fl f —,—; Nationale metalliek f 29,85; Dollars f 27,62½.

Laatste nieuwstijdingen uit ons vorig no.

Graanmarkten.

Amsterdam 13 julij.

Tarwe lusteloos. Gerst onveranderd..
Raapolie op zes weken ƒ 52½. Lijnolie op zes weken ƒ 47
Koolzaad (dadelijk) 84½ p. vl..

Middelen van vervoer.

STOOMBOOTDIENSTEN.

Tusschen Middelburg en Rotterdam.

Uren van vertrek in JULIJ.

Van Middelburg				Van Rotterdam			
Donderdag	16	's morg.	7 ure.	Donderdag	16	's morg.	11,30
Vrijdag	17	„	7,30	Vrijdag	17	„	5 ure.
Zaturdag	18	„	9	Zaturdag	18	„	5
Zondag	19	„	10	Zondag	19	„	6
Maandag	20	„	10,30	Maandag	20	„	7
Dingsdag	21	„	11,30	Dingsdag	21	„	8,30
Woensdag	22	„	5	Woensdag	22	„	9,45
Donderdag	23	„	5	Donderdag	23	„	9,45
Vrijdag	24	„	5	Vrijdag	24	„	9,45
Zaturdag	25	„	5	Zaturdag	25	„	10,30
Zondag	26	„	5	Zondag	26	„	10,30
Maandag	27	„	5,30	Maandag	27	„	11,30
Dingsdag	28	„	5,30	Dingsdag	28	„	11,30
Woensdag	29	„	6	Woensdag	29	„	11,30

Van Vlissingen op Rotterdam.

Vastgestelde uren van vertrek.

Van Vlissingen	Van Rotterdam
des Maandags, Woensdags en Vrijdags, 's morgens 8 ure, na aankomst der stoomboot De Schelde, van Breskens.	des Dingsdags, Donderdags en Zaturdags, 's morg. 8½ ure, na aankomst van den 1sten trein over den Rijnspoorweg.

Weldadigheid.

Met dankzegging ontvangen uit de collecte van zondag ll., namiddag Nieuwekerk, 3 bankbiljetten, ieder à f 300 ten behoeve van het Nederlandsch zendeling-genootschap, gemerkt T.

A. M. SNOUCK HURGRONJE.

Met dankbaarheid wordt berigt de ontvangst eener gift van honderd gulden, in een bankbiljet no. 838, gevonden in de kollecte der Nieuwekerk ll. zondag, onder het opschrift: aan het Nederlandsch bijbelgenootschap. T.

Middelburg den 14 junij 1857.

Bij afwezigheid van den thesaurier,
A. M. CRAMER, secretaris.

Advertentien.

Getrouwd:

R. L. A. VAN DIJK
en
A. L. FAUBEL.

's Gravenhage,
den 15 Julij 1857.

Getrouwd:

D. JERAS
en
J. P. SOMON.

Middelburg,
den 15 Julij 1857.

Middelburg, 12 Julij 1857. Heden overleed alhier, na een veeljarig lijden, tot droefheid harer nagelatene betrekkingen, in den ouderdom van 65 jaren, Mejufvrouw JOHANNA JACOBA BOONE.

Eenige kennisgeving.

Familie en Vrienden, zoo binnen als buiten de Stad gelieven deze algemeene tevens als bijzondere kennisgeving aan te merken.

De ondergeteekende betuigt bij deze zijnen opregten dank voor de menigvuldige bewijzen van deelneming en vriendschap bij den Negentigsten Jaardag zijner geboorte, op heden.

Den 14 Julij 1857. L. ERDEGAINGH.

Al de genen die iets te vorderen hebben van, of verschuldigd zijn aan den Boedel van wijlen den Heer J. SANDERS, gewoond hebbende in den Langendelft alhier, worden verzocht daarvan vóór 1 Augustus aanstaande opgave en betaling te doen ten huize van den ondergeteekende.

Middelburg, 8 Julij 1857. A. A. SANDERS,
Hofplein, D 74.

GENEESKUNDE.

De Provinciale Commissie van Geneeskundig onderzoek en toevoorzigt in Zeeland, residerende te Middelburg, verwittigt bij deze de belanghebbenden, dat zij hare gewone Vergadering houden zal op Woensdag den 19 Augustus 1857, en verzoekt tevens allen welke dan verlangen toegelaten te worden tot het Heel-, Verlos- of Artsenijmengkundig Examen, of tot dat van Oog- of Tandmeester of Drogist, om hun daartoe strekkend request, onder overlegging van de noodige bewijzen, vóór den 8 Augustus aanstaande te doen toekomen aan den Heer J. C. VAN DEN BROECKE, Voorzitter van dezelve Commissie.

De Provinciale Geneeskundige Commissie in Zeeland,

Middelburg, 16 Julij 1857. Namens dezelve,
J. H. CORNIELJE, Secretaris.

Eenige Kiezers stellen zich voor de vacature van den Heer VAN TEYLINGEN, als Lid van den **Gemeenteraad**, aan te vullen door den Heer

Mr. N. C. LAMBRECHTSEN,

Plaatsvervangend Kantonregter te Middelburg.

J. VERDOORN, Lid van den Gemeenteraad, verzoekt zijnen geëerden Medekiezers, uit hoofde van zijne ongesteldheid, **niet** in aanmerking te komen bij de aanstaande verkiezing als Lid van den Raad.

Vlissingen, 15 Julij 1857.

De Notaris D. J. VAN DER HORST SERLÉ zal op Dingsdag den 21 Julij 1857, des avonds ten zes ure, in het **Nederlandsch Logement** in de Abdij te Middelburg, in het openbaar bij opbod en afslag verkoopen, de hieronder vermelde

HUIZEN EN ERVEN,

alle staande en liggende in de Gemeente Middelburg, als:

Het Eerste op den hoek van de Groenmarkt en Korte Lombaardstraat, wijk D no. 18 en 19,
" Tweede in de Langevijle, wijk K no. 231,
" Derde in de Langevijle, wijk K no. 235,
" Vierde op den hoek van de Korte en Lange Gortstraat, wijk I no. 339,
" Vijfde in de Kortegeere, wijk K no. 345,
Het Zesde in de Kortegeere, wijk K no. 346, tevens dienende tot **Smederij**,
" Zevende (zijnde een **Pakhuis**) in de Kortegeere, wijk K no. 348,
" Achtste in de Langegeere, wijk K no. 328,
" Negende in de Langegeere, wijk K no. 326, tevens dienende tot **Smederij**,
" Tiende in de Langegeere, wijk K no. 249,
" Elfde in de Langegeere, wijk K no. 237,
" Twaalfde op de Beestenmarkt, wijk K no. 279, met het **Erfpachtsregt** van den Grond van het afgebroken Huis wijk K no. 277,
" Dertiende op de Beestenmarkt, wijk K no. 278,
" Veertiende in de Koestraat, wijk K no. 294.

Alles daags vóór en op den dag der Verkooping voor een ieder te bezigtigen.

VERKOOPING op Woensdag 22 Julij 1857, in de 's Gravenstraat, wijk I no. 291, ten overstaan van den Notaris D. J. VAN DER HORST SERLÉ en Getuigen, van

EEN ZINDELIJKEN INBOEDEL,

bestaande in een Notenhouten Kabinet, twee Bureaux, Chiffonnière, een Hoekkas, Tafels, Stoelen, Spiegels, Ledekanten, Bedden, met toebehooren, Koper-, Tin-, Blik- en IJzerwerk, Porcelein, Glas en Roomkleur; Matten, Karpetten, een Kagchel en wat verder zal worden gepresenteerd. — Alles op Dingsdag te voren, van 9 tot 12, en van 2 tot 5 ure, voor een ieder te zien.

VERPACHTING VAN KOORNTIENDEN, te **Vrouwepolder**, in de Herberg aldaar, door den Notaris W. M. SNIJDER, Woensdag den 22 Julij 1857, des namiddags ten vier ure.

KROON-DOMEIN.

VERPACHTING VAN TIENDEN

gelegen in het District Middelburg, over den Jare en Oogst van 1857:

Te **Veere**, ten overstaan van den Heer Notaris W. M. SNIJDER en Getuigen, op Vrijdag den 24 Julij 1857, op den Kampveerschen Toren, des voormiddags ten 10 ure; en

Te **Vlissingen**, ten overstaan van den Heer Notaris D. UYTTENHOOVEN en Getuigen, op Dingsdag den 28 Julij 1857, op het Stadhuis, mede des voormiddags om 10 ure.

De Notaris TH. VAN UIJE PIETERSE zal op Zaturdag den 25 Julij 1857, des morgens 10 ure precies, in de Uitspanning **de Zwaan**, aan den Rijweg van Vlissingen naar Middelburg, *presenteren te verkoopen:*

1. **EENE HOFSTEDE,**
met 1 Bunder, 3 Roeden, 50 Ellen **LANDS**, gemerkt no. 103, gelegen in de Gemeente Vlissingen, sectie C no. 247 tot en met 251;

2. 1 Bunder, 55 Roeden, 80 Ellen **WEILAND**, aldaar, nabij den Zeedijk, sectie C no. 224, 229 en 230;

3. 1 Bund., 58 Roed., 20 Ell. **WEILAND EN SPRINK**, aldaar, tegen den Rijweg, sectie C no. 171, 172 en 274, en

4. 1 Bunder, 42 Roeden, 60 Ellen
WEI-, BOUWLAND EN SPRINK,
aldaar, sectie C no. 173 en 274; nagelaten door wijlen den Eerz. ARIE KOOLE, en in Pacht: het 1ste en 2de Perceel bij LEYN KOOLE, voor *f* 100 en *f* 110 's jaars, tot 1 Mei 1860; het 3de en 4de Perceel bij L. KOOLE en M. ARENSE, voor *f* 137 en *f* 123, tot 25 November 1859. De beide eerste Perceelen en ook de beide laatste Perceelen zullen eerst afzonderlijk en daarna te zamen gevoegd, gepresenteerd worden.

De **GEBOUWEN** zijn op Dingsdag en Vrijdag, 21 en 24 Julij, te bezigtigen, terwijl de Kadastrale Kaart ter inzage ligt ten Kantore van genoemden Notaris, bij wien verdere inlichtingen zijn te bekomen.

Vergadering van Bezitters van **BRANDKASTEN** uit de Fabriek van **Giesbers & Comp.** te **Roermond**, op Donderdag den 16 Julij aanstaande, des avonds ten 8 ure, ten Huize van den Kastelein MEIJER, in de Noordstraat.

G. A. FOKKER.
P. DE BRUYNE.
W. H. DE JONGE.

OPRUIMING VAN MANUFACTUREN,

te beginnen **VRIJDAG** den 17 dezer,
bij de Wed. J. J. MATZINGER,
LANGE NOORDSTRAAT.

Middelburg, den 15 Julij 1857.

De ondergeteekende, verzoekt zijnen Begunstigers, hunne orders op **VRUCHTENSAPPEN** in den loop dezer week te willen opgeven, ten einde aan dezelve behoorlijk en tijdig te kunnen voldoen.

M. V. VAN LISSA, Apotheker.

De ondergeteekende ruim voorzien zijnde van allerlei **Brandhout, Mutsaards, Steenkolen, Turf** enz., beveelt zich bij voortduring in de gunst zijner Stad- en Landgenooten, en berigt tevens dat bij hem te bekomen is gezaagd Olmen en Essen **WERKHOUT** en Eiken **SPAKEN** in verschillende lengten, breedten en dikten.

Middelburg, den 15 Julij 1857.

A. MINDERHOUT Lz., Krommeweele, K 100.

Depôt van THEEËN

UIT HET MAGAZIJN VAN

M. RAVENSWAAY ZONEN, TE

GORINCHEM.

Deze **Theeën** worden afgeleverd in verzegelde Pakjes van 1, 2½ en 5 Oncen, voorzien van bovenstaand merk en opgaaf van prijs, bij de Depôthouders:

Te Middelburg, J. C. MILBORN, Noordstraat L 180;
" Vlissingen, J. HARDER, Sint-Jacobstraat, no. 68;
" Goes, F. STERK, Lange Kerkstraat C no. 41.

Bij wie ook Prijs-couranten op aanvraag te bekomen zijn.

" Ik heb van daag Schipper GERRIT LURKS, bij mij gehad om eene Bus **Revalenta**; hij wil die voor eene maagziekte gebruiken, om dat zijn Zoon er zoo spoedig door genezen is van eene maagkwaal, waaraan hij lang sukkelde en waarover hij elf maanden Doctors en Professors te vergeefs raadpleegde. Zijn Zoon J. LURKS woont in Gouda en is particulier Vrachtschipper tusschen Amsterdam en Rotterdam.

" Purmerend, 6 Julij 1857. S. J. VEEN."

De REVALENTA geneest alle maagkwalen, borstziekten, leveraandoeningen, nier- en blaas-ongesteldheden, onderbuikskwalen, huiduitslag, zenuwlijden, verzwakkingen, vermagering etc. door de genezende en voedende eigenschappen die zij in hooge mate bezit.

Men gebruikt ze als ontbijt of avondeten, in plaats van ander voedsel. Bij erge ongesteldheid gebruikt men ze meer dan eens. — De prijzen zijn 87½ c., *f* 2, *f* 3½, *f* 8, *f* 16 de bus.

Wij moeten waarschuwen tegen nagemaakte soorten die men met allerhande kunstgrepen hier voor de echte zoekt te doen doorgaan.

Amsterdam, **Verkoophuis** Sluis, Ges. JANSEN, Ie.
Middelburg, Tholen, T. J. MAAS.
Depot-Verkoophuis. Vlissingen, A. M. KALB-
Goes, Wed. C. VREEKE, FLEISCH.
Oostburg, Wed. GEELHOED, Zaamslag, D. RIEMERS.
Schoondijke, A. J. BRONS, En in de bekende Depôts
WIJK. in de andere Steden.

NIEUWE HARING tot verminderden prijs, en **CHINAAS-APPELEN** en **CITROENEN**, bij VAN DER HARST, Reigerstraat.

In het vak van **Manufacturen**, wordt gevraagd een fatsoenlijk **Jongeling**, P. G. Bij voorkeur zullen diegenen in aanmerking komen die reeds eenigzins ervaren zijn en bewijzen van bekwaamheid en goed gedrag kunnen overleggen. — Brieven franco, lett. B. bij Z. DE BUISONJE, Boekhandelaar te Vlissingen.

In een Burger Huishouden in **Z. Holland**, verlangt men tegen Augustus of November eene **MEID**, van de Protestantsche Godsdienst, bekwaam voor alle Huisselijke werkzaamheden, en een goeden Burgerpot kunnende koken, tegen *f* 80 loon en *f* 20 verval 's jaars, van goede Getuigschriften voorzien. — Brieven franco onder Lett. R. V. bij den Boekhandelaar P. K. BRAAT, te Dordrecht.

TER DRUKKERIJ VAN DE GEBROEDERS ABRAHAMS.

BIJVOEGSEL VAN DE MIDDELBURGSCHE COURANT.

Donderdag 16 julij 1857.

Door plaatsgebrek zijn wij genoodzaakt geweest de discussiën in de tweede kamer der staten-generaal (zitting van 10 [illegible]) buitengewoon te bekorten. Wij geven daarom alsnog een [illegible] uitvoerig overzigt van de belangrijkste redevoeringen in die zitting uitgesproken.

De minister van justitie zegt dat het hem spijt, dat hij van de kamer nog eenige oogenblikken moet vragen. Hij erkent dat hij liever niet gesproken had, maar de kamer zal het gevoelen, dat hij niet kan zwijgen, vooral na de toezegging die hij gedaan heeft, om eenige inlichting te geven, waarom de wijze, waarop de woorden: opleiding tot christelijke deugden, zijn opgenomen, naar zijne overtuiging ook hebben eene practische beduidenis en waarom zij niet zijn: een ijdele naam, een holle klank of nog erger. Hij heeft zich twee vragen ter beantwoording gesteld, ten einde de zaak voor zich zelven en, zoo hij hopen mag, ook voor de kamer, zoo duidelijk mogelijk te maken: 1. wat is opleiding tot christelijke en maatschappelijke deugden, en 2. wat is ergernis, aanstoot geven, kwetsen van iemands godsdienstige overtuiging, in tegenstelling van het eerbiedigen van eens anders godsdienstige begrippen, hetgeen de grondwet wil.

Hij gevoelt al het moeijelijke der taak die hem is opgelegd en hij ontveinst zich niet, dat hij daaronder eenigermate is gedrukt en dat hij misschien zijn doel niet geheel zal bereiken, want hij voorziet, dat op zijne woorden bijzonder zal worden gelet en ze eenigermate zullen worden geëxploiteerd zoo door hen, die in art. 22 te veel, als door hen die er te weinig in vinden. Hij zal trachten opregtheid met voorzigtigheid te paren. Hij vleit zich niet [illegible] kunnen overtuigen, maar hij hoopt dat zijne woorden [illegible] geruststelling zullen geven aan hen, die niet te [illegible] genoegen nemen, met wat de wet geven kan, [illegible] bevreesd zijn over de qualificatie van heiligschennis en verzaking van het kruis, waaraan hij zich niet meent schuldig te kennen. Hij is dan ook niet bevreesd zijn geweten daaromtrent gerust te stellen en hij hoopt ook, dat hij het doen kan aan het geweten der kamer. Hij zal vooraf een tegenbezoek brengen aan sommige zijner antirevolutionnaire bestrijders. Hij ontmoet het eerst zijn geachten vriend en krijgsmakker, zijn vroegere ambtgenoot en mededirecteur eener christelijke normaalschool, den heer van Lijnden. Dat lid heeft, gedachtig aan al die titels, hem behandeld op eene wijze, die hij zacht kan noemen, en waarvoor hij hem dank zegt. Eene opmerking moet hij echter maken. Die spreker wilde geene aanleiding geven tot scherpe repliek, maar, gedachtig aan de les van Paulus, zal hij zich daarvan ook kunnen onthouden. Volgens den heer Elout vergenoegt zich de minister met een minimum van geloof en vaderlandsliefde. Hij antwoordt ja, de minister vergenoegt zich daarmede als het meerdere buiten zijne magt is en hij dat niet [illegible] verkrijgen. De genoemde spreker zeide, dat het vroegere ministerie op het gevoelen der meerderheid geen acht heeft geslagen en het de taak was van het tegenwoordig ministerie [illegible] en de meerderheid te volgen. Hij antwoordt [illegible], dat het eerlang zal blijken, dat de meerderheid der kamer, ten aanzien van het hoofdpunt van het voorstel; [illegible] der woorden christelijke deugden, het gevoelen der regering zal hebben gevolgd. De heer Groen zal hem moeten verschoonen, dat hij hem niet bepaaldelijk zal tegenspreken, omdat hij vreest, dat hij daardoor te uitvoerig zou zijn. Die spreker kan toch niet vergen, dat hij den inhoud van diens uitnemende rede, die zoo omvattend was, zal wederleggen, ook om [illegible] die er juist in gelegen is, om den heer Groen [illegible] in diens bijzondere parlementaire spreekwijze; [illegible] gelooft hij, dat eene opzettelijke wederlegging [illegible] Groen hier niet te huis behoort, maar eigen[illegible] kan uitmaken van een philosophisch [illegible] theologie. Hij zou dus, om tot [illegible] moeten treden in de philosophie [illegible] ontwikkeling van den strijd tusschen Bunsen en [illegible] moet opmerken, dat het niet Bunsen is die hem in dit geval bekeerd heeft, want hij heeft nog geen tijd gehad om hem te lezen. Hij erkent, dat hij een geestverwant kan zijn van Bunsen, maar toch kan hij de kamer met dit alles niet bezig houden en hij kan ook niet vergen, dat alle leden der kamer op de hoogte dier kwestie zijn, en het zou ook aan velen hunner geen belang inboezemen. En eindelijk is eene discussie over dit onderwerp en eene opzettelijke wederlegging van den heer Groen minder noodig, omdat hij, ronduit gezegd, en die spreker houde het hem ten goede, op zijne geheele rede altijd maar een en het zelfde antwoord kan geven, dat hij zich voorbehoudt zoo aanstonds met klaarheid te doen. En nu komt de minister tot de ontwikkeling der beide punten, die hij zich ter beantwoording had voorgesteld.

I. Wat is opleiding tot christelijke deugden naar den geest van het voorstel? Dit denkbeeld op zich zelf is zeer ruim, maar al hetgeen daaromtrent te ruim is, wordt door de grondwet en alinea 2 van art. 22 zelf van het voorstel geëcarteerd en beperkt. Naar die grondwettige bepaling, naar die beperking van de wet kan en mag de christelijke opleiding op de gemengde school niets anders beduiden, dan dat alle leerstelling, elk dogmatisch element, al wat, in één woord, behoort tot het begrip van christelijke waarheden, feiten, leering en geschiedenis, van de gemengde school moet verwijderd blijven. Dat is in overeenstemming met de grondwet; en de roomsch katholieken en israëliten mogen met regt vorderen, dat aan hunne kinderen niets worde medegedeeld, wat strijdig is met hunne godsdienstige consciëntie, en daartoe behoort alles, wat tot het begrip van christendom behoort. Daarmede wordt geenszins de onverschilligheid van dat begrip beweerd; integendeel, ook hij is overtuigd, dat er zaaijing moet plaats hebben. Maar het werken van dat zaad, het leggen van dien wortel behoort niet op het gebied van de bevoegdheid van den staat, en dus ook niet tot het gebied der staatsschool. Kwijt zich de kerk of het huisgezin niet goed van de verpligting te dien aanzien, kunnen zij het niet doen door materiele of andere omstandigheden, dan behoort het niet tot de roeping of bevoegdheid van den staat, om daarin te voorzien. Want de staat kan niet beslissen nopens hetgeen tot het gebied van het christendom behoort, want hij zou dan kennis moeten nemen van hetgeen van zijne kennisneming is uitgesloten. De staat moet toezien en zorgen, dat niemands godsdienstige denkwijze noch eenig leerbegrip in de gemengde school worde gekwetst of gekrenkt. Nu vraagt hij, waar zoo als hier, geen sprake is van het christendom; maar van opleiding tot christelijke deugden, of daar sprake kan zijn van het verwijt van logen, bedrog en dubbelzinnigheid of misleiding. Er wordt aan de christelijke ouders niets voorgespiegeld van de opleiding hunner kinderen tot christendom of godsdienst, naar bepaalde leerbegrippen, en is dus hier geene misleiding; van dat alles is geen sprake op de gemengde school, want dit alles is buiten het gebied der staatsschool. Alleen dit is de vraag, en deze zijn de eischen van die zelfde school, dat niet het zaad in zijnen wasdom belemmerd worde; dat de teedere groei van de plant, die van elders gelegd is, niet worde belet. Dat is het christelijk element, dat in de school niet kan worden gemist. Maar nu is de groote vraag: is het mogelijk op de gemengde school tot christelijke deugden op te leiden, waarvan de wortel buiten de school is gelegd. De heer Groen zegt: neen, dat is niet mogelijk, en daarop komt de geheele inhoud van zijne rede neder, van het begin tot het einde. De minister heeft slechts een antwoord: ja, het is wel mogelijk, en als de heer Groen dat ontkent, of daaraan twijfelt en dat een logen noemt, dan is het alleen, omdat bij den heer Groen, naar zijne rigting en op zijn standpunt, christendom en leerbegrip te veel en te eenzijdig één en het zelfde denkbeeld uitdrukken. Christendom en leerbegrip zijn bij den heer Groen en zijne rigting indentiek. Bij den heer Groen en zijne rigting, neemt leerbegrip, de intellectuele bevatting van het christendom, te veel plaats in. Naar 's ministers meening en naar zijne overtuiging echter moet het christendom in het leerbegrip niet worden geabsordeerd. Bij den heer Groen en zijne geheele school in Frankrijk, in Duitschland, in Amerika en Engeland is het christendom te veel en te eenzijdig geconcentreerd in het leerbegrip, en nu, volgens de school, die de minister erkent te moeten volgen, de school van Bunsen en vele andere mannen, bekend door geloof en wetenschap is het christendom niet principaal de zaak van het bevattend verstand, maar van het geweten. En nu beweren zij, dat in den godsdienstigen zin eener natie (gelijk de onze) eene som ligt van christelijk bewustzijn, van christelijke conscientie, bij groot verschil over de intellectuele opvatting of leerbegrip. Dat gebied der conscientie is het gebied der opleiding tot christelijke deugden. Hij heeft jaren lang tot de denkbeelden van den heer Groen behoord, maar hij is door ontwikkeling en ondervinding er van teruggekomen. Op dat standpunt stond hij ook nog in 1840, en toen heeft zij zich tegen de school zonder godsdienstig leerbegrip het beruchte citaat van de Mologdienst laten ontvallen. Maar hij staat niet meer op dat standpunt. Hij kan thans dat citaat desavoueren, terwijl de heer Groen, om consequent te zijn, die kwalificatie niet kan opgeven, en de woorden: opleiding tot christelijke deugden moet noemen eene Mologdienst, ja verloochening van het kruis. Hij herzegt dus, dat hij niet kan treden in eene opzettelijke wederlegging van den heer Groen, dat op theologisch gebied te huis behoort, maar hij beroept zich op de praktijk en op het gezag van uitnemende theoretici op wie te laag wordt nedergezien, en die evenwel niet genoeg kunnen worden gewaardeerd, om als zijne overtuiging te verklaren, dat het huisgezin kan opgeleid worden tot christelijke deugden, zonder nog in dogmatische leerbegrippen te treden, en die telkenmale ter sprake te brengen; en zoo ook de opleiding in de gemengde school.

II. Wat is ergernis geven aan andersdenkenden? Wat is hun godsdienstig gevoel niet eerbiedigen, vooral met het oog op de israëlieten? Dat is niet door het geven van getuigenis en van teekenen, dat de nederlandsche natie is eene min of meer van den zuurdeesem van het evangelie doortrokken natie. Dat feit kan den israëliet niet ergeren, of hij zou zich in de christelijke maatschappij niet kunnen bewegen, want overal ontmoet hij het teeken des kruises, het teeken van christelijke ontwikkeling. Hij ontmoet overal tafereelen van het christendom en de werking van christelijke beschaving. Ook hebben zich de israëlieten nooit aan het aanwezig zijn van de christelijke teekenen geërgerd, en de minister mag zich daaromtrent geheel beroepen op de uitnemende rede van den heer Godefroi. Die afgevaardigde heeft te regt aangetoond dat de israelieten nooit door die teekenen werden geërgerd, omdat zij weten dat anders one volk zich zou gedenationaliseerd hebben. De israeliet kan dit van een christelijk volk niet vergen, evenmin als men van hem vergen kan dat hij ophoude israeliet te zijn. Maar ergeren is met krenkende wijze, met minachting tot anderen te spreken over hunne godsdienstige overtuiging en daar tegenover eene betere te stellen. Het is met een woord, het niet met alle naauwgezetheid vermijden van alle poging van proselytisme. De gemengde school moet zich onthouden van het mededeelen van alle denkbeelden, om de waarde van andere leerbegrippen in twijfel te trekken. Dat is kwetsen, en het vermijden daarvan is eerbiediging van eens anders godsdienstige overtuiging. Naar dat begrip kan het den israeliet niet ergeren, als de naam van Christus op de school met eerbied en ontzag en vooral met verschoonende en sparende kieschheid wordt genoemd. Maar als leerbegrip kan de bespreking van zijn persoon en van zijne werken niet aan de school worden toevertrouwd, maar moet dit aan de kerk worden overgelaten. Is nu binnen deze grenzen de formule: opleiding tot christelijke deugden eene heiligschennis eene verbloeming en verloochening van het kruis? Hij gelooft dit niet. In tegendeel, het is een protest tegen het rationalisme en materialisme dat zoo schrikbarend bij onze naburen de overhand neemt.

De minister treedt thans in eene nadere uiteenzetting van dit punt. Wat de onderwijzers betreft, de staat kan den onderwijzer niet tot christen maken: òf de onderwijzer is geen goed christen en dan zou zijne christelijke atmosfeer nadeelig werken; òf de man is een opregt christen, en in dit geval zal hij eene christelijke atmosfeer rond zich verspreiden, die weldadig op de kinderen zal werken. Door christelijke liefde en voorbeeldigen wandel zal hij de harten der kinderen voor het christendom kunnen winnen. De israelitische kinderen zal hij kunnen wijzen op hunne roeping als kinderen van vader Abraham. Hij zal in dien zin kunnen opwekken tot christelijke deugdbetrachting, want de geheele kinderpligt die in het Nieuwe testament ligt, is: „gij kinderen, zijt uwe ouders gehoorzaam." Daarvan kan de onderwijzer partij trekken. En wat nu het gebed op de school betreft: niet het noemen van den naam van Christus maakt het gebed christelijk; het kan ook uitnemend zijn zonder dat woord, en hierbij wijst hij op het model van alle christelijke gebeden; hij ziet niet in dat er minder zegen op zoodanig gebed zou rusten, ook zonder den naam van Christus. Derhalve de zegen des gebeds is op de gemengde school niet afgesloten. En wat nu den bijbel betreft, hij zou zich te dien aanzien kunnen refereren aan de memorie van beantwoording; hij verklaart dat de bijbel in den regel niet op de gemengde school mag worden toegelaten of gebruikt, waar maar een katholiek kind tegenwoordig is; dit zou ergernis kunnen geven. Maar daardoor is niet Gods woord van de school geweerd, als de staat niet opdringt wat hij, als staat, niet mag opdringen. Stelt de protestant er echter prijs op, hij kan het godsdienstig onderwijs doen geven op de school buiten de uren voor de leerlingen bepaald; dit is nu reeds met het grootste succes het geval, en zoo kan men ook onderwijs geven in de bijbelsche geschiedenis. Door ds. Heldring te Hemmen geschiedt dit reeds op uren buiten den schooltijd. Hij waarschuwt vooral daartegen, dat men niet inslape op dat denkbeeld, dat er leerstellig onderwijs op de openbare school mag worden gegeven. Men moet dit denkbeeld opgeven, en daardoor zal de kerk juist wakker worden geschud om in de leerstellige behoeften der kinderen te voorzien. Nu vraagt hij aan zijn vriend Groen: of dit alles is heiligschennis, verloochening van het kruis van Christus? Hij laat het aan zijn geweten en aan het geweten van het nederlandsche volk over, om daarop het antwoord te geven.

Hij heeft nog een enkel woord te zeggen over het amendement van den heer Thorbecke. Hij zou zich in de discussie daarover niet mengen, indien niet een punt ware aangeroerd waaromtrent hij zich geroepen vindt zijn gevoelen te doen kennen. De heer Thorbecke heeft zich vooral beklaagd dat men te ver ging, wanneer men eerbied eischte voor elks godsdienstig gevoelen. Hij meende dat daarom die periode niet kon worden behouden. De heer Godefroi heeft dit punt ook aangehaald in zijne uitmuntende rede. Er bestaat bij hem echter eenige bedenking tegen de wijze, waarop die heer die zwarigheid heeft gemeend te moeten oplossen.

Hij gelooft dat men hier ook moet trachten zich een duidelijk denkbeeld te vormen van hetgeen verdraagzaamheid is. Die bestaat niet, zijns inziens, in eene goedkeuring van alle mogelijke dwalingen. Dat wordt niet geëischt wanneer men verdraagzaam zal zijn, wanneer men de meeningen van anderen, hoe verkeerd zij ook mogen zijn, eerbiedigt. Eerbiediging van ieders godsdienstig gevoelen is het eerbiedigen van ieders regt, dat hij, als bestemd tot zelfstandige persoonlijkheid, heeft om een eigen denkbeeld en overtuiging te hebben, het eerbiedigen van zijn regt om ook verseerde denkbeelden, verkeerde gedachten te hebben. Wanneer hij eens anders godsdienstig gevoelen eerbiedigt, dan eerbiedigt hij daardoor niet alleen den inhoud van zijn gevoelen, maar dan eerbiedigt de minister het regt dat een ander heeft, even als hij, om op godsdienstig gebied eene eigene overtuiging te hebben. *Dit* is een dierbaar, een kostelijk regt, en wanneer dit op de gemengde school geëerbiedigd wordt, dan zal daardoor, meent hij, alles worden vermeden wat daarop naar de bedoeling van deze paragraaf moet vermeden worden.

De heer Groen van Prinsterer zegt gisteren gesproken te hebben, afgescheiden van alle politieke beschouwingen. Thans zal hij de politieke opnemen, zooals die zich in art. 22 concenteert, in zooverre dit art. de oorzaak is geweest der verandering van het ministerie; eerst zal hij eenige algemeene punten in het midden brengen, ter resumtie, naar hij meent, der beraadslagingen. Dan zal hij antwoorden aan het ministerie en aan enkele leden der kamer en dan zal hij overgaan tot de uitoefening van het regt en den pligt van parlementaire zelfverdediging tegen de beschuldiging van het ministerie en hij zal dit doen ook ter handhaving van het regt der kleine minderheid, of is het niet wenschelijk, dat ook eene kleine minderheid in de gelegenheid gesteld worde hare denkbeelden uiteen te zetten? En is er niet buiten de kamer groote belangstelling in deze allergewigtigste discussien? I. Eerst eenige algemeene opmerkingen, ter resumtie van de beraadslagingen: *a*. Indien het woord christelijk en alinea 4 wegvallen, dan is deze wet de zelfde, waartegen het petitionnement gerigt werd, en ten gevolge waarvan een nieuw kabinet gevormd is; *b*. Indien dat woord christelijk blijft, dan is de wet nog erger, omdat daardoor, in verband met art. 16, heiligschennis gepleegd wordt en steun gegeven aan eene voor de minderheden gevaarlijke praktijk; *c*. De wet zal, naar des sprekers meening met groote meerderheid worden aangenomen, en dat zal het gevolg zijn van die zucht tot afdoening, waaraan wij reeds vele organieke wetten te danken hebben, en op grond van die dubbelzinnigheid, welke aanleiding zal geven tot proselitisme van de gevaarlijkste soort. *d*. De groote meerderheid der kamer is homogeen met het ministerie. Ook de meerderheid van 1856, omdat zij de wet beschouwt als haar werk, en het ministerie als haar werktuig, dat zij niet verbreekt, eer het werk geleverd is. *e*. De slotsom van al het gebeurde is, dat hetgeen geschied is een ergere politieke mystificatie is, dan in 1853.

II. Het antwoord aan de minister en aan eenige leden der kamer: A aan den minister van binnenlandsche zaken, die 1. den spreker te gemoet gevoerd heeft, dat hij hem niet kon volgen, omdat de minister veel bezigheden had, en hij spreker, de genoegens van het buitenleven geniet. Spreker wijst den minister niettemin op de moeijelijkheid zijner partij ten deze, en op de gemakkelijkheid van die des ministers, daar deze door de overgroote meerderheid der kamer wordt ondersteund. 2. Heeft de minister gezegd, dat hij den spreker niet kon volgen in zijne hooge beschouwingen in een hoogere sfeer. Hij antwoordt hierop, dat die beschouwingen in onmiddelijk verband staan met den aard en de natuur der tegenwoordige wet. 3. Is door den minister aangevoerd, dat die kleine oppositie niet eens een amendement heeft voorgedragen. Hij antwoordt hierop, dat het stelsel dier minderheid bekend is, en ten andere dat zelfs het beste amendement dat niet in den zin was der groote meerderheid van 1856, niet kon worden in deze kamer zelfs een onderwerp van ernstige discussie. En ziedaar de vrucht der politiek van dit kabinet dat het gerigt is tegen zijne eigene optreding. 4. Blijft spreker volhouden het inconstitutionnele om in eene koninkl. boodschap eene voorloopige sanctie van Z. M. te zien. B. Den minister van justitie. Eerst plaats spreker deze aanmerking voorop: dat de natuur van het onderwijs op de gemengde school niet zal afhangen van een woord in de wet, en dat dit niet afhangt van een israeliet, ook niet al is hij lid der kamer, nog van eenig rabbijn of opper-rabbijn, maar dat die natuur van het onderwijs alleen beslist zal worden door den aard en de inrigting der school, en dan zegt spreker, dat als christenen en israeliten te zamen onderwezen worden, alsdan het kenmerk van het christendom moet worden weggenomen; er moet dan de volstrekte neutraliteit in acht genomen worden; anders zou het altijd een proselitisme van de gevaarlijkste soort zijn. Spreker beschouwt nu de betrekking van vrucht en wortel. Zoolang men tusschen beiden verband wil, zal ook ieder onderwijzer zijne subjective beschouwingen van den wortel overbrengen op de vrucht. Nog ééne aanmerking van veel gewigt. De bijbel, zeide de minister, zal niet geweerd worden, omdat in deze of gene gemeente bij schikking de bijbel aanwezig is. Dit, zegt spreker, is het sterkste bewijs, dat de bijbel als regel op de school geweerd wordt. C. Beantwoordt hij een der leden. Hij bedankt den heer Baud, voor diens erkentenis, dat in de wet een kiem van gewetensdwang is. Die spreker, die voor de wet zal stemmen, heeft er echter financiële bezwaren tegenover gesteld, evenzeer als de moeijelijkheid van eene herziening der grondwet. Maar nu zegt hij, spreker, dat als er in de wet een kiem van gewetensdwang ligt, alsdan geene andere consideratien daar tegenover gewigt mogen hebben. Van het smoren van gewetensdwang kan geen verbroedering, maar wel verbittering ontstaan. Van de kleine minderheid heeft men gevraagd eene redactie te geven van art. 194 der grondwet, maar het hoofddenkbeeld is bekend.

III. De verdediging van de kleine minderheid tegen de aanklagten van dit ministerie. Deze zou zijn ondankbaar. Hier geldt het een moeijelijk punt. Spreker stelt op den voorgrond, dat hij geen gunst, maar een regt vraagt. Hij heeft dus het regt om te worden gehoord, maar toch heeft hij de welwillendheid der kamer noodig. Hij zal zich beperken tot die inlichtingen waartoe hij bevoegd en verpligt is. Hij wenscht de zaak uit een hooger standpunt, uit dat der geschiedenis te beschouwen. Hij wenscht eenig licht te verspreiden over eene raadselachtige bladzijde onzer geschiedenis. Hij isoleert in zijne verdediging tegen het ministerie vooreerst den minister van justitie, die belast is geweest met de vorming van het kabinet, en die het eerst het denkbeeld van een verzoeningsmiddel heeft gehad. Hij isoleert den minister van justitie van het ministerie. Wat aangaat het verwijt alsof hij de geen geweest was die in november 1855 den minister van binnenlandsche zaken eene verklaring over den christelijken staat had afgedrongen, die aanleiding tot het petitionnement heeft gegeven, die veroorzaakt heeft dat de ministeriele verandering heeft plaats gehad, en die, nu het nieuwe ministerie is tot stand gekomen, het zelf met zijne vrienden van het eerste oogenblik af, met voorbeeldelooze felheid heeft bestreden, hetgeen men ondankbaar heeft geacht; meent spreker op die beschuldigingen geen ander antwoord te moeten geven, dan dat men het gehalte van die sieraden die men aanbiedt, moet toetsen, en als het dan bevonden wordt dat zij niet van die waarde zijn, dan moet die beschuldiging van ondankbaarheid komen te vervallen. Men legge het ontwerp van den heer van Reenen naast het tegenwoordige, en men oordeele dan of men zich beklagen kan over die ondankbaarheid. Hij herinnert wat de minister van justitie den 26 november jl. gezegd heeft, hetgeen hierop nederkwam, dat een anti-revolutionnair ministerie alleen denkbaar was met zijn vriend, den heer Groen, aan het hoofd. Spreker zal de kamer op het terrein van behandeling dier kwestie brengen. Wat de minister toen gezegd heeft was te veel of te weinig. Hij vraagt vrijheid tot volkomen openlegging van dat punt. Halve explicatien kunnen slechts vermoedens doen ontstaan. Hij zet nu uiteen wat in mei 1856 zijn gevoelen over den toestand van het land was. Zijne meening was toen dat eene wet, in den zin en den geest van het voorloopig verslag der kamer, in Nederland niet tot stand mogt komen. Het oogenblik tot intrekking dier voordragt was nog niet daar. Er kon geen kwestie zijn van de vorming van een anti-revolutionnair kabinet, maar wel kon er kwestie zijn van het bestaan van een ministerie ad hoc. Iedereen zal het natuurlijk achten dat hij zich toen heeft afgevraagd wat hij zou behooren te verrigten zoo de aandacht op hem mogt worden gevestigd. Hij achtte zich zelven ongeschikt, en er bestond bij hem weinig opgewektheid om eene zoo gewigtige taak te vervullen, maar hij heeft zich ook voorgehouden dat hij niet ligt bij het bestaan van eene crisis een aanbod mogt weigeren; maar bovenal heeft hij gezegd, dat noch hij noch een ander, eene taak mogt aanvaarden, zoo niet vooraf onderling, in bijzijn van den koning, wierden besproken de grondslagen met de lijn van operatien waarop dit kabinet zou berusten. Toen nu de minister van justitie met de vorming van het kabinet belast werd, welke was daarbij zijn persoonlijke indruk? Hij was wel eenigzins huiverig, omdat hij wel de uitnemendheid van het karakter van den minister kende maar toch voor bewegelijkheid en veranderlijkheid vreesde. Hij heeft zich echter in zoo ver gerust gesteld, omdat hij regt meende te hebben te onderstellen dat de minister van justitie, bepaaldelijk ten opzigte van de kwestie van het onderwijs, een volbloed anti-revolutionnair was. Hij veronderstelde dit, na de gewigtige discussien die deze minister als vertegenwoordiger had bijgewoond, en van de petitie welke in februarij 1856 voor het vestigen van afzonderlijke scholen was ingediend. Hij meende dat de aanvaarding van het ministerie, juist in de omstandigheden waarin dit plaats vond, de verklaring inhield: dat de beslissing ter gunste van eene latere reeks van antecedenten was gevallen. Hij had gehoopt dat de minister van zijne latere antecedenten niet zou afwijken. Maar als nu een minister met een ministerie met een bepaald doel wordt gevormd, en de minister die zich met de vorming belast heeft, tegen de eigen rigting keert, waardoor hij aan het bewind is gekomen, dan meent hij, zonder scherpheid, te mogen zeggen dat dit is politieke ondankbaarheid, ontrouw en onbedachtzaamheid. Men heeft het standpunt van wetgever en staatsman uit het oog verloren en het vroegere van dilettant theoloog op den voorgrond geplaatst. Hij had dan ook geen woorden genoeg om zijne verbazing te kennen te geven over de sluitingsrede van 5 julij 1856. Zijne klagt tegen den minister is dus: ge hebt u zelven en ons magteloos en onbruikbaar gemaakt. Gij zijt magteloos, ge hebt u aan de meerderheid van de kamer van 1856 overgegeven, ge hebt de oppositie tot regerende partij gemaakt. Alle kracht die, zoo ge uw standpunt had bewaard, zoo ge getrouw gebleven waart aan uwe politiek, zoudt gehad hebben, is verloren gegaan, en ge hebt ook ons magteloos gemaakt. En in welken toestand is de natie gebragt, die in 1856 zoo eene levendige belangstelling in deze zaak heeft betoond. Zoo in 1856, na behoorlijke beraadslaging, de gemengde school door de groote meerderheid der kamer ware aangenomen, dan zou men op dat punt het ministerie hebben kunnen veranderen en de kamer ontbinden, maar wat kan men nu in 1857 doen? Hij zal alleen dit zeggen, dat hij zich nooit zal laten gebruiken om deel te nemen aan eene politieke kunstbewerking. Zijn denkbeeld was steeds niet om een volk te galvaniseren maar het electriseren. Nu staat zijne partij weêrloos; nu is het leven verloren.

Daarna doet spreker opmerken welken invloed die handelwijze van het ministerie ten zijnen aanzien gehad heeft. Tot beantwoording van die vraag brengt hij bij de brochure »eene stem uit het volk tot het volk," waarin de inpopulariteit van de anti-revolutionnairen wordt ontwikkeld. Het loon van hetgeen deze tot opkomst van dit ministerie verrigt heeft was, dat men reeds dadelijk de beginselen van de anti-revolutionnairen met de namen van schijngodsdienst en schijnvrijheid bestempelde. Intusschen is niet alles teleurstelling geweest. Het zal van onberekenbaren invloed, het zal eene groote winst zijn, wanneer het blijkt, dat de etisch-irenische rigting in zoo verre met ons breekt, om mede te werken tot berooving van het volk van hetgeen het op de school behoeft. Het zal van groot nut zijn, indien het uit deze discussie blijken zal, dat de nationale en christelijke opvoeding op de gemengde school niet verkrijgbaar is, en dat de verbroedering van den roomschkatholieke en den protestant, dat de ware volkseenheid op die wijs eene onmogelijkheid wordt. Hij meent ook, dat de sympathie voor de kleine minderheid zal verdubbelen bij ieder, die op vastheid van beginselen prijs stelt. Hij geeft aan den minister van justitie zijne bittere smart te kennen, dat deze niet den weg is ingeslagen, dien hij (spr.) overeenkomstig acht met de ware belangen van koning en vaderland. Hij schrijft dit alleen toe aan den invloed van eene gevaarlijke theorie. Hij erkent dat de minister een exceptionneel man is, want dat deze, zonder onopregtheid, doen kan wat bij een ander voor onopregtheid zou worden gehouden. Spreker is thans nog indachtig aan de uitstekende diensten die de minister aan de zaak van het bijzonder onderwijs bewezen heeft. Hij schat hem nog hoog, maar beklaagt hem. Wat het petitionnement betreft, meent hij, dat er daarbij een edele gedachte heeft geheerscht, dat namelijk de gemengde school niet mag worden behouden, als daarbij alles ontnomen wordt, wat aan de protestanten lief en dierbaar is. Hij brengt een woord van dank aan den koning, die deze gedachte had. Hij wenscht de eer aan den koning te laten, dat Z. M. zich zoo lang mogelijk, tegen de vaststelling der wet heeft verzet. Wat er nu ook gebeure, de verklaring des konings, door den miuister in der tijd medegedeeld, zal steeds een eervolle bladzijde in de geschiedenis beslaan. De koning was daarbij indachtig aan de spreuk: »Eendragt maakt magt," maar ook die van zijn voorgeslacht: »Je maintiendrai."

De minister van justitie meent op de gehouden rede niet anders te moeten antwoorden, dan zijne diepe verontwaardiging te kennen te geven over het kunstig zamenstel, dat de vorige spreker zich heeft geoorloofd, om een minister des konings in een hatelijk daglicht te stellen en in het oog des volks te vernederen. Hij zal dien spreker niet beantwoorden, maar hij meent toch te moeten zeggen, dat het hem voorkomt, dat het regt van spreken geenszins het regt geeft om zich alles te veroorloven, wat snijden of pijnigen kan. Mijne regtvaardiging voor mijn gedrag, zegt de minister, laat ik over aan de nakomelingschap!

De heer Groen van Prinsterer merkt op, dat, zoo de minister zijne rede met aandacht mogt hebben nagegaan, hij dan de overtuiging had kunnen erlangen, dat het volstrekt niet in de bedoeling van hem spreker gelegen heeft, den minister eenigermate te kwetsen.

De heer Thorbecke zal nog eenig antwoord geven aan den heer Groen en een paar woorden spreken tot aandrang van zijn amendement. Er is niets minder in zijn karakter dan iemand, in den toestand van den heer Groen, eenige moeijelijkheid aan te doen. Hij zou niet één punt behandelen als hij niet wist, dat het voorbijgaan, het onbeantwoord laten, den heer Groen moeite aandeed. Hij zal thans drie punten bespreken: 1. zeide de heer Groen: het christendom, dat gij wenscht, is gerigt tegen al de [illegible]. Maar dit is een misverstand. Dat christendom, boven verschil van geloofsbelijdenis, sluit geene bijzondere geloofsbelijdenis uit. Dat christendom is boven al die geloofsbelijdenissen en omvat ze allen. Welke zijn de dogmata van uw christendom? vroeg de heer Groen al verder, en door zijn antwoord heeft hij hem, spreker, afgeschrikt om te antwoorden, want zoo hij dat moest doen, zou hij zich daartoe niet in staat gevoelen, omdat hij dan in een theologischen strijd met den heer Groen zou moeten treden. Zijne meening is, dat op het gebied der christelijke deugden, men spreekt van een christendom, dat [illegible] theologische verschillen staat. Uw christendom, zeide [illegible] en schreef daarbij aan spreker een afzonderlijk [illegible] is algemeen godsdienstig, en dat is volgens [illegible] deïsme is rationalisme, en rationalisme [illegible] ongeloof. Derhalve moet één van beide [illegible] het christendom van den heer Groen volgen, of men is een ongeloovige.

Het tweede punt [illegible] zou spreker vroeger beweerd hebben [illegible] tusschen opvoeding en onderwijs. Maar zoo heeft de kwestie zich nooit voorgedaan. Hij heeft steeds gezegd, dat op de lagere school het onderwijs hoofdzaak is, ofschoon de gelegenheid niet ongebruikt behoort te blijven voor opwekking tot deugd en godsvrucht. Maar de heer Groen zegt, dat de volksschool is de plaats der opvoeding eener godsdienstige natie. Spreker vraagt: wat wil dat in deze zin van den heer Groen anders zeggen, dan: de school is de plaats voor godsdienstige opvoeding, en dat heeft hij, spr. meermalen tegengesproken, en dat spreekt hij nog tegen.

In de derde plaats zeide de heer Groen: uw stelsel is gewetensdwang tegen de regten der natie. Spreker vraagt; waarom is dan, gedurende de behandeling van dit ontwerp sedert twee jaren, nooit eenige poging door hem, spreker, gedaan om het bijzonder onderwijs te beperken? Zijn aandeel aan deze wet had niet grooter kunnen zijn, al hadde hij ze als minister moeten voorstellen en verdedigen, en waar heeft hij het bijzonder onderwijs ooit willen beperken? Neen, zegt spreker, wij willen niets ontnemen aan het bijzonder onderwijs, maar de vrijheid waarborgen; wij willen organiseren, en dat is aan een ieder toekennen wat zijn bestemming medebrengt. De heer Groen is geeindigd met eene klagt over de natie en met eene profetie. De natie, zeide hij, is in een toestand van apathie, en zal in eene soort van onverschilligheid voor hoogere waarheden vervallen, die hij nadeelig achtte voor het staats belang en die hij met een citaat van een fransch schrijver (gisteren medegedeeld) heeft gekarakteriseerd. Spreker vraagt: kan er geene schuld aan uwe zijde zijn! Zijt gij niet vervallen in de fout van het socialismus en van een ieder, die eene regering wil bouwen op hetgeen aan de vrijheid van het individu moet worden overgelaten? Dat heeft steeds en zal altoos een afval van eigen bondgenooten ten gevolge hebben. Of men moet en op dien weg is de heer Groen, maar hij heeft dien weg nog niet afgelegd zijne eigene waarheid als een officiële, wettige waarheid willen voorschrijven; of men doet der waarheid, die men belijdt, geweld aan. De profetie, waarmede de heer Groen is geëindigd, was deze, dat de wet tot verbittering, tweedragt, of wel tot onverschilligheid zal aanleiding geven, die ten slotte, volgens het fransch citaat, het land zal doen zijn un pays en décomposition. Onlangs heeft spreker eene lijst voor zich gehad van al de voorspellingen van den heer Groen, die hem thans niet voor den geest zijn, maar ééne is hem in zijne geheugenis gebleven. Het was eene voorspelling bij gelegenheid, dat de provinciale wet in behandeling was. Men zal het wel eens zijn, dat die wet sedert zeven jaren nuttig, heilzaam en bevredigend heeft gewerkt. En wat voorspelde de heer Groen nopens die wet? Dat zij medebrengen zou provinciale clubs, in stede van provinciale vertegenwoordigers, dat zij heeft eene democratische rigting en anarchieke begrippen, en dat zij (gelijk de heer Groen die mede met een fransche citaat versterkte) zou leiden tot overmagt van het gepeupel. Als spreker nu ziet de uitkomst van deze voorspelling dan wacht hij vooreerst de gevolgen dezer wet gerust af.

Ten slotte licht spreker zijn amendement nog nader toe en geeft daarbij zijne meening te kennen, dat daarin beter de gedachte van de wet is uitgedrukt, en het niet is eene zaak van bloote redactie.

De minister van binnenlandsche zaken wijst er nogmaals op, dat een groot aantal onderwijzers doordrongen zijn van den geest der bepalingen van de wet van 1806, en dat daartegen niet kunnen overstaan enkele gevallen van afwijking. Men moet letten op de letter der wet en op de waarborgen, en dan behoeft men zich niet te bekomeren over de uitlegging, die door dezen of genen er aan wordt gegeven. En wat het toezigt betreft, moet hij opmerken, dat er niet alleen districts, maar ook provinciale schoolopzieners zullen zijn, in onmiddelijke aanraking met den minister van binnenlandsche zaken. Daarin ligt een voldoend middel om de kracht van het toezigt te versterken. Hij moet ook nog opmerken, dat de meerdere verduidelijking in de redevoeringen der ministers, het gevolg is der discussie zelve. Wat aangaat het amendement van den heer Thorbecke, verdedigt de minister nader de redactie der regering, hoewel de geest de strekking dezelfde blijft. Wat het amendement van den heer van Wintershoven betreft, zegt de minister, dat de uitvoering en bijzonderheden der nieuwe wet wel degelijk een bestanddeel zullen uitmaken van het jaarlijksch verslag, hetwelk aan de kamer ingevolge art. 194 der grondwet, nopens den toestand van het onderwijs, gedaan wordt; maar als de opneming van een bepaald voorschrift daartoe, de strekking kan hebben om eenige meerdere gerustheid te geven, dan zal hij iets dergelijks gaarne in de wet opnemen.

Tweede kamer. — Zitting van 13 julij.

In deze zitting zijn de beraadslagingen voortgezet over het wetsontwerp op het lager onderwijs.

De beraadslagingen over art. 28, bepalende dat door de gemeenten, uit welke krachtens de wet hoofd- of hulponderwijzers gepensioneerd worden, een derde gedeelte van het bedrag van het pensioen aan den staat vergoed wordt, die laatstl. zaturdag afgebroken werden, zijn hervat. Daarover voerden het woord de heeren de Poorter, van Deinse en de minister van binnenlandsche zaken, waarna het artikel met 35 tegen 23 stemmen werd aangenomen.

Art. 29 werd zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Daarna zijn de beraadslagingen aangevangen over art. 30, luidende:

» Elke gemeente voorziet in de kosten van haar lager onderwijs, voor zoo ver die niet komen ten laste van anderen, of op andere wijze worden gevonden."

In dit artikel heeft de heer Sloet tot Oldhuis voorgesteld achter de woorden ten laste, te voegen: van den staat.

De heeren Reinders en van der Linden stelden elk nog eene wijziging op dit artikel voor.

Dat van den eerste strekte om het artikel aldus te lezen:

» Behoudens de bijdrage van den staat voor de helft in het minimum der jaarwedden, vermeld in de laatste zinsnede van art. 19, voorziet elke gemeente in de kosten" enz., gelijk in het wetsontwerp wordt aangegeven.

Dat van den heer van der Linden strekt om achter het artikel eene tweede alinea te voegen, van den volgenden inhoud:

» Wanneer in eene gemeente, uit hoofde van de verspreiding harer bevolking, meerdere scholen dan anders noodig zijn, worden van dat meerdere onderwijs de kosten, bedoeld onder lett. *a*, *b*, *g* en *h* van art. 31, gedragen door den staat en de provincie elk voor de helft."

In den loop der beraadslaging kondigde de heer Thorbecke aan, dat hij op art. 35 van het wetsontwerp, waarmede art. 30 in verband kan gebragt worden, een amendement zou voorstellen, strekkende om dat artikel aldus te lezen:

» Indien wij, na onderzoek door gedeputeerde staten, en de provinciale staten gehoord, oordeelen dat eene gemeente door de uitgaven tot eene behoorlijke inrigting van haar lager onderwijs vereischt, te zwaar zou worden gedrukt, wordt in het ontbrekende door de provincie en het rijk elk voor de helft voorzien."

De kamer heeft de beraadslagingen over art. 30 niet ten einde gebragt, maar zal deze morgen ten elf ure voortzetten.

De heer Dullert heeft ingediend een schriftelijk voorstel tot herziening van art. 132 van het reglement van orde der kamer, welk artikel luidt:

» Alle werkzaamheden der kamer of van door haar, den voorzitter of de afdeelingen benoemde commissien, die bij de sluiting eener zitting onafgedaan zijn gebleven, worden, zoo ver zij niet de behandeling van voorstellen des konings betreffen, in de volgende zitting hervat, tenzij de kamer anders beslist."

Bij dat voorstel heeft de heer Dullert voorgedragen, dat artikel aldus te lezen:

» Alle werkzaamheden der kamer of van door haar, den voorzitter of de afdeelingen benoemde commissien, die bij de sluiting eener zitting onafgedaan zijn gebleven, worden in de volgende zitting hervat, voor zoo ver zij de behandeling van voorstellen des konings betreffen, indien die van regeringswege op nieuw worden ingezonden, en voor zoo ver zij niet de behandeling van voorstellen des konings betreffen, indien de kamer daartoe besluit."

Volgens de bepaling van art. 134 van het reglement van orde zal dat voorstel gesteld worden in handen eener commissie van vijf leden, uit en door elke afdeeling één te benoemen.

VERKORTE MEDEDEELING

VAN HET

DOOR HEEREN GEDEPUTEERDE STATEN VAN ZEELAND,

volgens art. 162 der provinciale wet uitgebragt

VERSLAG

van den toestand der provincie Zeeland,

in de Zomervergadering van 1857 der provinciale staten.

(Vervolg.)

Wij willen bij deze stukken, als naar gewoonte, een oogenblik stilstaan en hier eenige bijzonderheden doen volgen, welke omtrent de belangrijkheid er van in het rapport van den archivaris zijn medegedeeld.

Over het algemeen komen zij, wat aard en strekking betreft, weder met de vroeger reeds op register gestelde overeen, en behoort het meerendeel tot de geschiedenis der Middelburgsche abdij.

Zoo is het oudste der onder lett. *a* en *b* voorkomende stukken een giftbrief van graaf Floris V, gegeven in den Haag, op don-

derdag na de kruisverheffing 1271, houdende bevestiging der privilegien van de genoemde abdij; doch vooral onder deze grafelijke brieven zijn er een aantal welke over andere onderwerpen loopen: zoo als van Philips van Bourgondie, over de vernieuwing der keure van Zeeland, de anno 1453, van den zelfden, *ten aanzien der benoeming eener commissie tot visitatie* der dijken bewesten Vlissingen, de anno 1466, en onderscheidene van keizer Karel V, over de policie en het bestuur der dijkagie van Walcheren, uit de eerste helft der 16de eeuw, waartoe ook behoort eene onder lett. *c* gerangschikte, sententie van den secretenraad te Mechelen, ten aanzien van een geschil gerezen tusschen den bisschop van Utrecht en den heer van ter Vere, over de heffing der water- en dijkpenningen in genoemden polder, van 26 januarij 1518. Op het thans afgewerkte gedeelte van den inventaris komen (onder lett. *d*) slechts 2 pauselijke bullen voor, te weten van Innocentius VIII, de anno 1487, en van Alexander VI, de anno 1495; de eerste betreft de incorporatie der kerken van oud- en nieuw Vlissingen, bij de abdij en de laatstgenoemde de toekenning van een deel der inkomsten der abdij, als verbonden aan het kanunnikaat van St. Jan te Utrecht, aan eenen kanunnik van dat kapittel.

Van de brieven der bisschoppen en andere kerkhoofden (lett. *e*) zijn de belangrijkste: een van Wilhelmus, plaatsbekleeder van den bisschop van Utrecht, betrekkelijk het patronaatschap der kerk van St. Janskerke, van paaschavond 1259, als *zijnde het oudste van die welke thans op register zijn gebragt*; en een van bisschop Frederik II, rakende de overbrenging der kerk van Oostdomburg, naar eene andere meer geschikte plaats, gegeven des avonds na St. Jan Babtist 1320.

De overige brieven van het geestelijk gezag, voorkomende onder lett. *f—l*, *en welke verreweg het meerendeel der thans* gecatalogiseerde stukken uitmaken, bestaan weder hoofdzakelijk in uitspraken der domproosten, officiaal-cureiten en officiaal archidiakens over kerkelijke ambten en bedieningen, de voordragten daartoe van de abten van Middelburg, en de verklaringen *der curei en over den afloop der afkondiging en bevestiging* der nieuw benoemden. Ieder op zich zelf beschouwd, leveren deze stukken wat den inhoud betreft, weinig op dat meldingswaardig kan worden genoemd, behalve misschien de aanwijzing van vroeger bestaan hebbende en weinig of in het geheel niet bekende parochien zoo als eene genaamd Dijxhoek in Noordbeveland, vermeld in een charter van 1329; doch de waarde er van vermeerdert wanneer men ze onderling in verband tot elkander beschouwt, en in aanmerking neemt dat het groot aantal dat er van aanwezig is, de gelegenheid zal aanbieden, om, na dat de catalogisering er van zal zijn volbragt, over een tijdvak van twee à drie eeuwen eene volkomene lijst zamen te stellen van de vroeger bestaan hebbende parochien in Walcheren en Noordbeveland, met bijvoeging van de kerken en van de heiligen waaraan deze waren gewijd, de altaren die men er aantrof en de geestelijken aan wie de bediening er van was toevertrouwd; bij welke zamenstelling van zelfs nog menige bijzonderheid zal voorkomen, welke bij eene afzonderlijke beschouwing dezer stukken, aan de aandacht is ontsnapt.

Tot de belangrijkste van de overige stukken, welke thans op register zijn gesteld, behooren: onder lett. *m—p*, eene acte gepasseerd voor den notaris Hendrik Crambroot, te Middelburg, waarbij Hugo Bruysch, zoon van ridder Hendrik Bruysch van Zoutelande, verklaart geen patronaatregt op de kerk aldaar te bezitten, gedaan te Middelburg 6 februarij 1341; een stuk dat daarom opmerking verdient, omdat in onderscheidene leenbrieven der tienden van de abdij wordt gewag gemaakt van de zoogenaamde Hendrik-Bruysch-tienden, en uit het zelve dus wordt geleerd, dat deze tienden *afkomstig zijn van een oud adelijk* geslacht, dat te Zoutelande te huis behoorde; onder lett. *q*, een testament van Griele Jan Sijn'zoons vrouw, van woensdag na St. Ambrosiusdag in april 1361, houdende onderscheidene giften aan de Westmonsterkerk te Middelburg, en een aantal andere geestelijke *stichtingen en personen in Walcheren; onder* lett. *r*, een aantal brieven van onderscheidene zeeuwsche geslachten, zoo als: Borssele, Baarsdorp, van der Maalstede, Everinge en anderen, ook van voormalige heeren van Breda en Bergen op Zoom, onder welke laatsten een van Ar. de Lovan, heer van Breda, nopens de uitgifte van moer, gegeven te Bergen op Zoom, in het jaar 1272, en onder lett. *s* en *t*, een vidimus, afgegeven door Gerard van Voorne, burggraaf van Zeeland en Arnoldus, genaamd Chelre, gardiaan van de orde der minderbroeders over de custodie van Holland, op St. Thomas 1307, van een aantal grafelijke brieven, waarbij aan de abdij, wegens landgoederen bij haar in bezit, vrijdom van schot en bede wordt verleend, onder welke brieven er een is die, om zijne oudheid, meer bijzondere aandacht verdient, namelijk van Philips van den Elzas, graaf van Vlaanderen en Vermandois, en Floris III, graaf van Holland; het voert geene dagteekening, doch moet in verband tot het bekende verdrag van Schelde en Steedensee, en den tijd der regering van beide graven tusschen de jaren 1168 en 1190 gezocht worden, zoo *dat dit stuk veilig kan worden be*schouwd als het oudste waarin van de Middelburgsche abdij, als Maria-abdij wordt gewag gemaakt.

Omtrent het nieuw archief is niets bijzonders te vermelden; de toestand van beide is goed.

Financien der provincie.

Op de begrooting voor het provinciaal bestuur, voor zoo veel dit rijksbestuur, is bleef de uitgaaf f 1160,75 beneden de raming.

Op de rekening der enkel provinciale inkomsten en uitgaven 1856, zal een *vermoedelijk batig slot bestaan van f 9,319,07½*.

Negen aandeelen van de provinciale geldleening, oorspronkelijk groot f 220,000, zijn weder uitgeloot en afgelost.

III. Huishouding der gemeente.

De wetsontwerpen tot vereeniging der gemeenten Gapinge met Vrouwepolder, Kleverskerke met Arnemuiden, en 's Heer Hendrikskinderen met 's Heer Arendskerke, bleven ten vorige jare bij de tweede kamer der staten-generaal onafgedaan en zijn op nieuw ingediend. 1)

Van de vereeniging van de Anna Jacobapolder, thans behoorende onder de gemeente Bruinisse, met die van St. Philipsland was niets naders vernomen bij de opmaking van het verslag. 2)

Zamenstelling van de gemeenteraden enz.

Behalve die van heeren A. van Haaften, N. B. Ysebaert en D. Hallingse tot burgemeester, de eerste van St. Philipsland, de tweede van St. Jan Steen en de laatste van Nieuwerkerk, zijn in 1856 geene benoemingen tot deze betrekking geschied, dan om te voorzien in de met den 1 januarij van dit jaar, ten gevolge der gewone aftreding, openvallende burgemeestersplaatsen.

Verder hebben in 1856, voor zoo ver bekend is, nog de volgende *veranderingen in het personeel der gemeente secretaris*sen en ontvangers plaats gehad.

Te Gapinge waar de beide betrekkingen, reeds eenigen tijd geleden, door het verleend eervol ontslag aan den heer D. A. van de Kreke, waren opengevallen, werd tot ontvanger benoemd *A. Louwerse en tot secretaris M. J. van den Heuvel.* Deze laatste werd als zoodanig ook te Vrouwepolder benoemd, in de plaats van mr. J. H. de Stoppelaar, die op zijn verzoek een eervol ontslag bekomen had. De heer van den Heuvel is te Veere woonachtig, deze heeft zoo voor Gapinge, als voor Vrouwepolder, van den koning *ontheffing van het vereischte van in*woning verkregen.

Gelijke ontheffing bekwam de heer Z. D. van der Bilt la Mothe Jr., te Goes, benoemd tot ontvanger van 's Heer Abtskerke, in de plaats van J. Risseeuw, mede op zijn verzoek eervol *ontslagen*.

Te Meliskerke werd de secretaris F. de Keyzer, en te Koudekerke de secretaris S. C. Loeff tot ontvanger benoemd. De vereeniging van deze beide betrekkingen in een persoon, werd goedgekeurd. Dit was ook het geval met C. A. van de Repe, *die tot secretaris* en ontvanger te Noordwelle was benoemd.

Te Middelburg werd tot secretaris aangesteld, mr. G. N. de Stoppelaar, in de plaats van mr. M. F. Lantsheer, die wegens zijne benoeming van lid van de arrondissements-regtbank aldaar, zijn ontslag had gevraagd.

Tot ontvangers werden benoemd: te Oud-Vosmeer, voor N. van Rijssel, overleden, J. A. Roggeband, en te St. Philipsland *W. Mol, voor H. J. Snoodijk, welke als onderwijzer op de* openbare school, deze betrekking niet langer kon blijven bekleeden, en op wiens vervanging wij daarom reeds bij herhaling hadden aangedrongen.

Op aanzoek van de betrokken gemeentebesturen, had eene *nadere vaststelling plaats van de jaarwedde* van de secretarissen te Clinge, Hontenisse, Hoofdplaat, Oostorland, St. Laurens en Zuidzande, die daarbij op een hooger bedrag werd bepaald. Ook te Westdorpe werd door het gemeentebestuur en te Zaamslag door den belanghebbenden zelven op eene verhooging van die wedde aangedrongen. *Daar zij echter in evenredigheid* stond met de bezoldiging van de secretarissen in andere en naburige gemeenten, vonden gedeputeerde staten geene vrijheid aan dit verlangen gevolg te geven.

Bij de regeling van de jaarwedde der ontvangers in de voor*malige 4de en 5de districten in 1854, was acht* geslagen op hunne bemoeijingen ter zake van de heffing bij admodiatie van den rijks accijns op het gemaal, bij de afschaffing waarvan dus ook die regeling moest herzien worden. Tot maatstaf nemende de inkomsten voor 1856 begroot, is daarvan een ontvangloon berekend.

Voor	de	eerste . . .	f 3,000,—	5	pct.
„	„	volgende . -	7,000,—	4	„
„	„	„ . . -	10,000,—	3	„
„	„	„ . . -	10,000,—	2	„
„	„	„ . . -	30,000,—	1,8	„

zijnde f 50 als minimum van jaarwedde aangenomen.

Waarschijnlijk zal, na de herziening van alle plaatselijke belastingen, waardoor de inkomsten der gemeenten meer met juistheid zijn te berekenen, de bezoldiging der ontvangers in het algemeen nader moeten worden geregeld.

Opmerkingen omtrent den loop der dienst, enz.

Over *het* algemeen *werden, ook in het afgeloopen* jaar, de zaken in de gemeenten met orde en naauwgezetheid behandeld. Althans geen klagten of bezwaren zijn dienaangaande ter kennis gebragt en evenmin zijn, in den loop der dienst, verkeerdheden of onregelmatigheden voorgekomen, die vermelding zouden *verdienen, één geval welligt uitgezonderd.*

Dit betrof eenen gemeente-ontvanger, die aan den burgemeester de betaling zijner jaarwedde geweigerd had, bewerende bevoegdheid te hebben daarop de som van f 50 te korten, die aan den secretaris, voor zijne werkzaamheden van den burgerlijken *stand*, door het gemeentebestuur boven zijne jaarwedde was toegelegd, maar door gedeputeerde staten in de rekening van 1853 niet was toegelaten geworden. Nadat gedeputeerde staten echter de aandacht van den gemeenteraad hadden gevestigd op het onvoegzame dezer handelwijze van den ontvanger tegenover den burgemeester, *en hem verder hadden opgemerkt*, dat, wanneer de bevelschriften zijn ingerigt op de bij het 2de lid van art. 114 der gemeentewet voorgeschreven wijze, de ontvanger niet bevoegd is de betaling van de door burgemeester en wethouders afgegeven bevelschriften te weigeren, met voorstel den ontvanger bij langer verzuim te schorsen of te ontzetten, is deze zaak ten genoege van den burgemeester afgedaan.

Het verslag bevat eenige vrij belangrijke opmerkingen omtrent de zienswijze der regering, zoo als die gebleken is, bij gelegenheid der vaststelling van onderscheidene verordeningen tegen welker overtreding straf is bedriegd.

Zoo kan onder anderen, naar het oordeel der regering, bij plaatselijke verordening, aan ambachtslieden die hun werk bij licht verrigten, de verpligting tot het bezigen eener lantaarn, niet worden opgelegd; maar kan daarbij alleen bepaald worden, dat in de werkplaatsen van geen licht, tenzij in een lantaarn besloten, zal mogen worden gebruik gemaakt. Evenmin kan aan de *ingezetenen* de verpligting worden opgelegd tot het vervoer der brandspuit buiten de gemeente.

Aan personen uit een huis of vaartuig, waar een besmettelijke ziekte heerscht, kan niet worden verboden de openbare godsdienstoefening of andere openbare bijeenkomsten bij te wonen. Inzonderheid wat de openbare godsdienstoefening betreft, schijnt een verbod van die bij te wonen, alleen te kunnen uitgaan van de magt die met het toezigt op de kerken en de daarin gehouden godsdienstoefeningen is belast, en kan de burgerlijke overheid, volgens de uitdrukkelijke bepaling van art. 167 der grondwet, alleen maatregelen nemen ter verzekering van de openbare orde en rust.

Aan de ingezetenen kan niet onbepaald worden verboden hunne woningen, zonder voorafgaande toestemming van den raad te verkleinen.

Wel kan bij eene plaatselijke verordening worden voorgeschreven, dat de schets of teekening van den voorgevel moet worden overgelegd, maar geenszins dat *op het plan of* bestek van een te stellen of te verbouwen woonhuis, de goedkeuring van burgemeester en wethouders wordt vereischt. Wordt toch met eene dergelijke bepaling de verzekering van den openbaren gezondheidstoestand beoogd, de daartoe strekkende voorschriften behooren in de verordening zelve te worden opgenomen, daar door de zaak geheel aan burgemeester en wethouders over te laten, op deze eene bevoegdheid wordt overgebragt, die, volgens de gemeentewet, aan den raad behoort.

Aan de ingezetenen kan de verpligting niet worden opgelegd, om de mest in *de privaatputten der gemeente te storten*, waardoor hun toch de beschikking daarover zoude ontnomen worden.

Bij eene plaatselijke verordening kan niet worden bepaald, dat alle in de gemeente aangebragt wordende versche visch, *niet dan bij afslag en in het openbaar zal mogen* worden verkocht.

Geene straf kan worden bedreigd op het vervaardigen van brood buiten de gemeente, dat niet aan de voorschriften voldoet.

De plaatselijke verordening kan niet bepalen dat bij het in beslag nemen van brood, hetwelk niet overeenkomstig hare voorschriften vervaardigd is, dit brood op magtiging van den ambtenaar van het openbaar ministerie in het openbaar zal worden verkocht; ook niet, dat, wanneer het verkochte verkeerdelijk is aangehaald, de eigenaars niet meer dan de opbrengst kunnen terug vorderen, om dat het onderwerp dezer bepalingen uit den aard der zaak, tot het gebied van den algemeenen wetgever behoort.

Het binnentreden van de woningen der bakkers en broodverkoopers, huns ondanks, kan niet worden gelast om zich te verzekeren van het gewigt van het brood.

Er kan worden berust in de in eene plaatselijke verordening voorkomende bepaling, waarbij aan de eigenaars de verpligting wordt opgelegd, te gedoogen dat aan de uiteinden hunner gebouwen, van wege de gemeente, lantarens in de gevels worden vastgehecht en de gazbuizen langs de stoepen en huizen worden gelegd, wanneer zulks door burgemeester en wethouders, in het belang der straatverlichting mogt noodig geoordeeld worden. Indien toch hier aan eene verkorting van het regt van eigendom te denken viel, hetgeen twijfelachtig schijnt, zou dit echte in eene te geringe mate zijn, om dit regt, door vernietiging eener dergelijke bepaling, in bescherming te nemen.

Bij eene plaatselijke verordening op het brandwezen kan het plaatsen van mijten of schelven van hout en dergelijken, zelfs binnen eenen grooteren afstand van de wegen, dan daarvoor bij art. 53 van het provinciaal reglement op de wegen en voetpaden is bepaald, verboden worden, omdat dit artikel de policie en de veiligheid der wegen betreft, en alzoo aan de gemeentebesturen niet kan in den weg staan, om, ter voorkoming van brandgevaar, *het verbod tot op eenen grooteren afstand uit te strekken.*

Eindelijk, het tappen van sterke dranken op zon- en christelijke feestdagen, kan bij eene plaatselijke verordening verboden worden.

Bij een der reglementen van orde voor den gemeenteraad *had de raad bepaald, dat zijne vergaderingen*, in den regel, des voormiddags ten 9 ure zouden gehouden worden. De burgemeester zag hierin strijd met art. 41 der gemeentewet, van oordeel zijnde dat het bepalen van het uur der raadsvergaderingen, volgens dit wets-artikel, tot zijne bevoegdheid zou behooren en meende hij zich om die reden tegen de opneming dezer bepaling te moeten verzetten. Bij het omtrent de zaak uitgebragt verslag, werd door gedeputeerde staten de bevoegdheid van den raad in deze beweerd, onder anderen op grond dat het woord beleggen, in strikten zin, alleen het zamenroepen der leden tot het houden eener vergadering beteekent, en de bepaling van het uur slechts dan met het zamenroepen moet gepaard gaan, wanneer het uur niet door eenig wettig voorschrift is vastgesteld. De regering deelde deze zienswijze, zoo dat de burgemeester, ingevolge Zr. Ms. kabinetschrijven van den 3 maart 1856, werd aangeschreven zich niet langer tegen het genomen besluit te verzetten.

---

1) En den 13 junij 1857 tot wet verheven.

2) Thans is echter een daartoe strekkend wetsontwerp bij de tweede kamer der staten generaal door de regering ingezonden.

TER DRUKKERIJ VAN DE GEBROEDERS ABRAHAMS.